

Hansti Duniya (Punjabi)
♦ Vol. 46 ♦ No. 01
♦ January 2022

₹15/-

ਹੱਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

ਨਵਾਂ ਸਾਲ
ਮੁਬਾਰਕ

हंसती दुनीआ

• Vol.- 46 • ਅੰਕ - 01 • ਜਾਨਵਰੀ 2022 • Pages : 52
(ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੋਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਨੇਖੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ)

Also published in Hindi, English & Marathi

Printer & Publisher Raj Kumari, on behalf of Sant Nirankari Mandal, Delhi-9, printed at M.P. Printers, B-220, Phase-II, NOIDA - 201305 (UP) & published at Sant Nirankari Satsang Bhawan, Sant Nirankari Colony, Delhi-110009

Managing Editor : Sulekh Singh 'Sathi'

Editor (Honorary)

Sulekh Singh 'Sathi'

Email: editorial@nirankari.org

Ph.: 011-47660200

Fax: 011-27608215

Website: www.nirankari.org
kids.nirankari.org

Subscription Value

Country	1 Year	3 Years	5 Years	11 Years
India/Nepal	₹ 150	₹ 400	₹ 700	₹ 1500
U.K.	£15	£40	£70	£150
Europe	€20	€55	€95	€200
USA	\$25	\$70	\$120	\$250
Canada/Australia	\$30	\$85	\$140	\$300

Other Countries

Equivalent to U.S. Dollars as mentioned above.

04

16

19

20

46

ਸੱਤੰਤ੍ਰ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ	04
ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਤੰਤ੍ਰੀ	10
ਹਾਸਾ-ਸੇਡਾ	16
ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਤੰਤ੍ਰੀ	19
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?	27
ਹੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਿਤਾ	38
ਕਦੇ ਨਾ ਛੁੱਲੋ	42
ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਰਖ	50

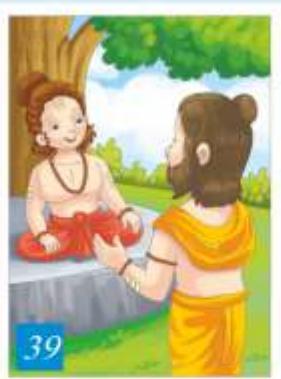
ਚਿੱਤਰਕਥਾਵਾਂ

ਕਿੱਟੀ	20
ਦਾਦਾ ਜੀ	46

ਹੁਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

ਕਹਾਣੀਆਂ

06. ਸੇਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ
- ਜੀ. ਐਲ. ਅਗਰਵਾਲ
12. ਨਦੀ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸਿੱਖਿਆ
- ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ 'ਸੇਵਕ'
28. ਸਭ ਤੋਂ ਚਹਿਰੀਲਾ ਕੌਣ ?
- ਰੇਣੂ ਸੌਣੀ
32. ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ
- ਜਤਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ
35. ਮੁਰਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ
- ਕਮਲ ਸੌਗਾਨੀ
39. ਭਗਤ ਪੁਹਿਲਾਦ
- ਡਾ. ਵਿਦਿਆ ਗੁਪਤਾ
43. ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ
- ਰਾਜੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ

ਗੀਤ-ਕਵਿਤਾਵਾਂ

05. ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ
- ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਕ
11. ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੌ...
- ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ 'ਮਾਣਕ'
15. ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਚਨਾ
- ਨਰੇਸ਼ ਆਹੁਜਾ
26. ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ...
- ਸਾਜਨ ਸਰਦੇਵਾ
34. ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਪੇਪਰਾਂ ਚੋ...
- ਮਦਨ ਰਾਣ
41. ਤਿਰੰਗਾ ਉੱਚਾ ਲਹਿਰਾਏ
- ਸੁਰਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ
46. ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਬੱਚੇ
- ਕਮਲ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ

09. ਦੁੱਧ ਪੀਉ ਸਿਹਤਮੰਦ...
- ਵਿਭਾ ਵਰਮਾ
14. ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਗਰ
- ਦੀਪਾਂਸੂ ਜੈਨ
18. ਸਾਡੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਤੀਕ
- ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
24. ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ
- ਪਰਸੂਰਾਮ ਸੁਕਲ
30. ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਸ ਆ ...
- ਰਾਜਕੁਮਾਰ
40. ਅਨਾਰ
- ਸਿਵਚਰਣ ਚੌਹਾਨ
43. ਜਾਨਵਰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ ...
- ਕਿਰਣ ਬਾਲਾ

ਜੀਅ ਆਇਆਂ 2022!

ਪਿ ਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਮੁਬਾਰਕਾਂ !! ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਲ 2021, ਜੋ 365 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਅਪਣੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਗਤੀ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਅਪਣੀ ਥਾਂ ਲੈ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੁਣ 2022 ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਨਵੀਆਂ ਆਸਾਂ ਅਤੇ ਉਮੰਗਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵਧਾਈਆਂ, ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਇਸ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਕਿ ਇਹ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ, ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ, ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ, ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਸਾਸੂਚੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ, ਅਮਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋਏਗਾ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਰ ਕੋਈ ਅਪਣੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਰੇਜ਼ਲੇਸ਼ਨ ਮਿਥਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸਾਲ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੁਭ ਸੰਕਲਪ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਣੀ ਸੌਚ, ਕਰਮ ਅਤੇ ਵਿਚਿਹਾਰ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਟ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹੀ ਸੰਕਲਪ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਅਪਣੀ ਪੜਾਈ ਵਲ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਕਿਉਂਕਿ ਲਗਪਗ 2 ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਹੀ ਸਾਲਾਨਾ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦਿਲ ਲਗਾ ਕੇ ਪੜੀਏ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਸ ਹੋਈਏ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਸਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਜਨਵਰੀ ਦੀ 26 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸੀ ਦਿਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ

ਅਪਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਜ-ਕਾਜ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਅਪਣੇ ਨਿਯਮ-ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤੱਰੱਕੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹਾਸਿਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਰਾਜਪਥ ਤੋਂ ਵਿਸਾਲ ਪਰੇਡ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤੱਰੱਕੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਝਾਂਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ-ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜਵਾਨ ਅਪਣੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇਸ ਪਰੇਡ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ। ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਤੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਹਰ ਸਹਿਰੀ ਅਪਣੀ ਜਿੰਮੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵੀ ਇਕਜੂਟ ਹੋ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰੀਏ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ ਤਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ। ਪਿਛਲੇ ਲਗਪਗ ਦੋ ਵਰ੍ਗਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕੋਰੋਨਾ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਬਲਕਿ ਉਹ ਵੀ ਰੂਪ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਲਾਹਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲੇ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਰੋਨਾ ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਇਹ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਸੱਚਮੁਚ ਨਵੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਸਕੇ।

 ਸੁਲੇਖ 'ਸਾਥੀ'
sulekh.sathi@nirankari.org

ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ

ਨਵਾਂ ਸਾਲ
ਮੁਬਾਰਕ

ਹਸੇ ਵੰਡਦਾ ਆਵੀਂ ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ।
ਘਰ ਘਰ ਸੁਖ ਵਰਤਾਵੀਂ ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ।

ਪੈਰ ਨਾ ਲੱਗਣ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਨਫਰਤ ਦੇ,
ਪਿਆਰ ਦੀ ਛਹਿਬਰ ਲਾਵੀਂ ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ।

ਏਕਾ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਸਿੱਠੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ,
ਪਿਆਰੀ ਛਸਲ ਉਗਾਵੀਂ ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ।

ਰੌਣਕ ਮੇਲੇ ਹਸੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਦੀ,
ਨਗਰੀ ਨਵੀਂ ਵਸਾਵੀਂ ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ।

ਖੁਦਗਰਜੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਭੋਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ,
ਰਿਸਤੇ ਉਹ ਬਣਾਵੀਂ ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ।

ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਦਾ,
ਸੱਚ ਦਾ ਢੋਲ ਵਜਾਵੀਂ ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ।

ਭੁੱਖਾ ਨਾ ਕੋਈ ਸੌਵੇ ਮਾਰਿਆ ਗੁਰਬਤ ਦਾ,
ਸਭ ਦਾ ਚੁਲ੍ਹਾ ਮਘਾਵੀਂ ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ।

ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਅਮਨ ਸਾਂਤੀ ਪਿਆਰਾਂ ਦੀ,
ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਵਗਾਵੀਂ ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ।

ਆਕੜ, ਹੈਕੜ, ਗਰਮੀ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇ,
'ਆਤਮ' ਨੂੰ ਸਮਝਾਵੀਂ ਨਵਿਆਂ ਵਰਿਆ ਤੂੰ।

□ ਜੀ. ਐਲ. ਅਗਰਵਾਲ

ਸੇਰ ਤੋਂ ਛਟਕਾਰਾ

ਮੁੰਹ ਦਰਵਣ ਅਪਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਅੱਪੂ ਹਾਥੀ, ਮਟਰੂ ਗਿੱਦੜ, ਸਿਨਕੂ ਗੈੰਡਾ, ਗੋਲੂ ਹਿਰਣ, ਹਨੀ ਬਾਰਾਸਿੰਗਾ, ਚਮਕੂ ਚੀਤਾ, ਚਾਲੂ ਲੂਮੜੀ, ਸੀਲੂ ਮੌਰ, ਕੁੰ-ਕੁੰ ਕੋਇਲ, ਲਪਕੂ ਬਾਂਦਰ, ਕਾਲੂ ਰਿੱਛ, ਬੁਲਬੁਲ ਭਾਲੂ, ਟਾਮੀ ਕੁੱਤਾ ਅਤੇ ਲੰਬੂ ਜ਼ਿਰਾਫ ਆਦਿ। ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ- ਗਬਰੂ ਸੇਰ। ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਹਾਸੇ-ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਝਗੜਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦਾਈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਛੋਟੀ-ਮੌਟੀ ਗੱਲ ਹੋ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਤਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਸੀ।

ਹਰ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸੀ। ਅੱਪੂ ਹਾਥੀ ਦੀ ਚਾਲ ਮਸਤਾਨੀ ਸੀ। ਮਟਰੂ ਗਿੱਦੜ ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ ਸੀ।

ਸਿਨਕੂ ਗੈੰਡਾ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਗੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਗੋਲੂ ਹਿਰਣ ਦੌੜਨ ਵਿੱਚ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਹਨੀ ਬਾਰਾਸਿੰਗਾ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਸੀ। ਚਮਕੂ ਚੀਤਾ ਛੁਰਤੀਲਾ ਸੀ। ਚਾਲੂ ਲੂਮੜੀ ਝਗੜੇ ਸੁਲਝਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਕੁੰ-ਕੁੰ ਕੋਇਲ ਪਿਆਰੇ ਗੀਤ ਸਣਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਲਪਕੂ ਬਾਂਦਰ ਸ਼ਗਰਤੀ ਸੀ। ਕਾਲੂ ਰਿੱਛ ਨੱਚ ਕੇ ਵਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਵੱਲ ਸੀ। ਬੁਲਬੁਲ ਭਾਲੂ ਅਨੁਸਾਸਨ ਪਿਆਰਾ ਸੀ। ਸੀਲੂ ਮੌਰ ਦਾ ਨਿੜ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਕ ਸੀ। ਟਾਮੀ ਕੁੱਤਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ। ਲੰਬੂ ਜ਼ਿਰਾਫ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਮੁਰਤੀ ਸੀ।

ਹੁਣੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਲੰਬੂ ਜ਼ਿਰਾਫ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੱਚੀਸਵੀਂ ਵਰੇਗੰਢ ਸੀ। ਪੂਰੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਦੁਲਹਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਕਵਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਕਾਲੂ ਰਿੱਛ ਅਤੇ ਸੀਲੂ ਮੌਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਡਾਂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਸਹਿਤ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਗਬਰੂ ਸੇਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ।

ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਲੰਬੂ ਜ਼ਿਗਾਫ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ।

ਮਜ਼ੇ-ਮਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਗੁਜਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ ਗਬਰੂ ਸੇਰ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਵਿਗੜ ਗਈ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ। ਲੇਕਿਨ ਸੇਰ ਠੀਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰੀ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਆਇਆ ਸੀ, ਡਾਕਟਰ ਦਿਆਲੂ। ਡਾਕਟਰ ਦਿਆਲੂ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਦਿਆਲੂ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਯੋਗ ਵੀ। ਸੇਰ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਜਾਨਵਰ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਦਿਆਲੂ ਦੇ ਕੌਲ ਲੈ ਗਏ। ਡਾਕਟਰ ਦਿਆਲੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਗਬਰੂ ਸੇਰ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਬੋੜਾ ਸਮਾਂ ਲਗੇਗਾ।" ਇਲਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਕ ਸਾਲ ਤਕ ਇਲਾਜ ਚਲਿਆ। ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਲਗਭਗ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਬਦਲਾਵ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਣਸਾਰ, ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਨੇਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਚਿੜਚਿੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਜੰਗਲ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕਥੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਬੈਠਕ ਬੁਲਾਈ।

ਅੱਪੂ ਹਾਥੀ ਬੋਲੇ, "ਅਜਿਹਾ ਕਦ ਤਕ ਚਲੇਗਾ?" ਮਟਰੂ ਗਿੱਦੜ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹਾਂ ਦੋਸਤੋ! ਫਿਰ ਤਾਂ ਗਬਰੂ ਸੇਰ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਲਏਗਾ।"

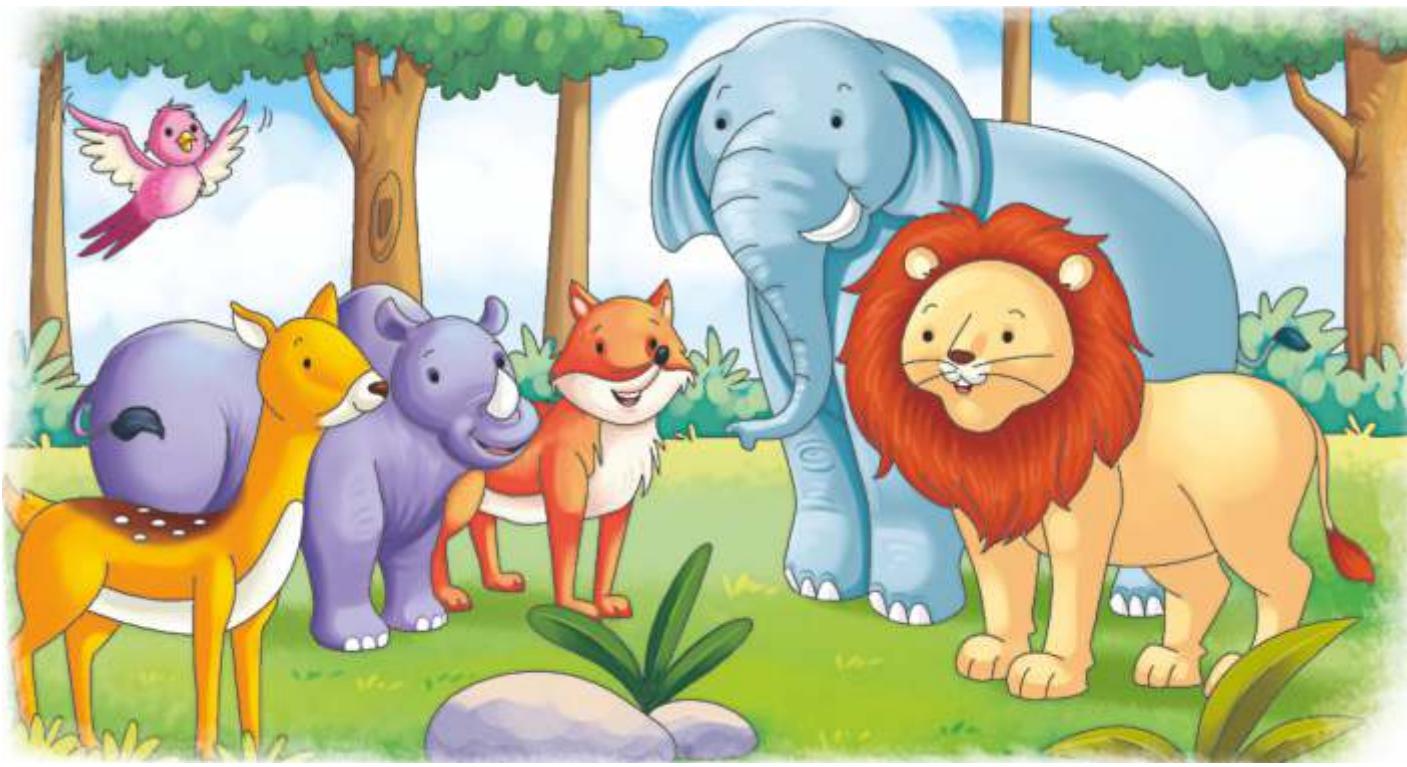
ਭਾਲੂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ, "ਸਾਨੂੰ ਇੱਕਥੇ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੱਤ ਰੱਖੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਉਹਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਕੇ ਸੁਧਰਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਲਪੜ੍ਹ ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈ, ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੇਣਾ। ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

"ਠੀਕ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਏਗਾ।" ਲਪੜ੍ਹ ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰੀ।

ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਇੱਕਥੇ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਗਏ ਸਨ। ਲਪੜ੍ਹ ਬਾਂਦਰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਗੁਫਾ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਬੋਲਿਆ,

"ਮਹਾਰਾਜ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੋ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਗਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਆਪ ਤੇ ਹਮਲਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।"

ਸ਼ੇਰ ਗੁਫਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਲਪਕੂ ਬਾਂਦਰ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਵੜਨ ਲਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਨਵਰ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਲਪਕੂ ਬਾਂਦਰ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਲਈ, "ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੈਂ?" ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਕਿਵੇਂ ਬਚੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਤੋਂ?"

"ਪਛਤਾਵਾ!" ਲਪਕੂ ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਲਪਕੂ ਫਿਰ ਬੋਲ ਉਠਿਆ, "ਆਪ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲਉ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿਉ।"

ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ। ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, "ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇਣਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਾ ਕਰਨਾ।"

ਲਪਕੂ ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਵਚਨ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰੇਗਾ।

ਕੁਝ ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਜਾਨਵਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਪਕੂ ਬਾਂਦਰ ਤੋਂ ਹਾਲਚਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਲਪਕੂ ਬੋਲਿਆ, "ਸਭ ਕੁਝ ਉਂਝ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੈਆ ਸੀ।"

ਜਾਨਵਰ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਲਪਕੂ ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈਓ! ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਚਾਹੋ, ਸਜਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾ ਲੈਣਾ। ਮੈਂ ਅਗੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਬੇਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਾਂਗਾ।"

ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਪਸੀਜ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦਿਨ ਗੁਜਰਨ ਲੱਗੇ। ਹਫਤਾ, ਮਹੀਨਾ, ਸਾਲ, ਦੋ ਸਾਲ। ਗਬਰੂ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਬੇਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਠੀਕ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਵ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਗਬਰੂ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਖੌਫ਼ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈਆਂ।

ਦੁੱਧ ਪੀਉ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹੋ

ਪ ਸੂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਾਨਵ ਦਾ ਬੱਚਾ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਆਹਾਰ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਟਾਮਿਨ, ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਵਸਾ ਸੰਤੁਲਿਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਧਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਦਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪੱਦਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗਉ ਮਾਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪੂਜਦੇ ਹਾਂ। ਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਰਸ ਅਤੇ ਤਸੀਰ ਵਿੱਚ ਮਿੱਠਾ, ਠੰਡਾ, ਪੋਸਟਿਕ, ਬਲਦਾਇਕ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਉੱਤੱਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਉਰਜਾਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਬਾਲਕ, ਬੁੱਢਾ, ਰੋਗੀ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਰਿਆ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਗਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਨਿਯਮਿਤ ਸੇਵਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਜ਼ਗੀ, ਚੁਸਤੀ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਬੁਢਾਪੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵੀ ਨਸ਼ਟ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ਇਹ ਗੁਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਹੈ।

ਕਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਕਰੀ ਦਾ ਦੁੱਧ ਵੀ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਧ ਵੀ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬੱਕਰੀ ਚਟਪਟੇ ਕੌੜੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਬੋੜਾਂ ਪੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਣ ਵਿੱਚ ਮਿਹਨਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਵੀ ਚਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਧ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਨੌਜਵਾਨ, ਬਾਲ, ਬੁੱਢੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸਰਵੋਤਮ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਕਰੀ ਦਾ ਦੁੱਧ ਬੀਮਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਬੱਕਰੀ ਦਾ ਦੁੱਧ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਸ਼ਲਾ ਵੀ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪੀਣ ਵਿੱਚ ਨਾ-ਨੁੱਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਕਰੀ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖ-ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਈ ਰੋਗ ਖੁਦ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤੀ

□ ਘੰਡੀਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਜਿਆਦਾ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਉਤਰ - ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੜਕਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਜਿਆਦਾ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਲੜਕਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਘੱਟ ਤੇਜਾਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਚਮੜੀ ਤੋਂ ਮੌਦੀਸਚਾਰਾਈਜਰ ਕਾਸਮੈਟਿਕਸ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਾਰਨ ਵੀ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਉਤੇ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਜੰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉਤਰ - ਪਾਣੀ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਦ੍ਰਵ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬਣਤਰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਅਣੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਅਣੂਆਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬੰਨੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਣੂਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਕਰਸ਼ਣ-ਬਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਕੇ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਦੋਂ ਤਾਪਮਾਨ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਣੂਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਕਰਸ਼ਣ-ਬਲ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵੱਜੋਂ, ਪਾਣੀ ਤਰਲ ਨ ਰਹਿ ਕੇ ਠੋਸ (ਬਰਫ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਚੋਟੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਤਲ ਦੇ ਕੋਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਗਰਮ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉਤਰ - ਜਿਆਦਾ ਉਚਾਈ ਦੇ ਕਾਰਣ ਚੋਟੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉੱਰਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਲਸਰੂਪ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਾਣੀ ਜਮੀਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਉੱਰਜਾ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਉਸ਼ਾਮੀ ਉੱਰਜਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ ਉਸ਼ਾਮੀ ਉੱਰਜਾ ਤਲ ਦੇ ਕੋਲ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਗਰਮ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਸੀਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਜਿਪਸਮ ਕਿਉਂ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉਤਰ - ਜਿਪਸਮ ਇਕ ਯੋਗਿਕ ਹੈ। ਸੀਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਜਿਪਸਮ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਪਾਣੀ ਮਿਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਦ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਇਕਦਮ ਸੁੱਕ ਨਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਮ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚੱਲੇ।

ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੈਂ ਲਾਜ ਰੱਖਣੀ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਪਗੜੀ ਸੰਭਾਲ ਕੇ,
ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੈਂ ਲਾਜ ਰੱਖਣੀ।
ਇਹ ਸਮਝ ਮੈਨੂੰ ਜਦੋਂ ਆਈ,
ਤੇ ਆ ਗਈ ਮੈਨੂੰ ਪੱਗ ਬੰਨਣੀ।

ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਮੈਂ,
ਜੁੜਾ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
ਜੁੜੇ ਉਤੇ ਸੋਹਣਾ ਜਿਹਾ,
ਰੁਮਾਲ ਵੀ ਬੰਨਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
ਪੱਗ ਨਾਨੀ ਜੀ ਨੇ,
ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਲਿਆ,
ਤੇ ਆ ਗਈ ਮੈਨੂੰ ...

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗਿਆ ਸੀ,
ਸਕੂਲ ਜਦੋਂ ਬੰਨ ਕੇ।
ਸੋਹਣੀ ਪੱਗ ਵੇਖ ਮੇਰੀ,
ਗਹਿ ਗਏ ਸਭ ਮੰਨ ਕੇ।
ਸਾਰੇ ਵੇਖਦੇ ਸੀ,
ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਆ,
ਤੇ ਆ ਗਈ ਮੈਨੂੰ ...

ਬੰਨੀ ਪੱਗ ਪੌਰਵੀ ਦੀ
ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਸਾਨ ਹੈ।
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੰਡਾ
ਹੋਣ ਉਤੇ ਮਾਣ ਹੈ।
ਮੰਗਾਂ ਸਭ ਦਾ ਹੀ 'ਮਾਣਕ' ਭਲਾ।
ਤੇ ਆ ਗਈ ਮੈਨੂੰ ...

□ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ 'ਸੇਵਕ'

ਨਦੀ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ

ਪੰ ਜ ਬੱਚੇ ਸਨ। ਉਹ ਘਰ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਲਾਕਡਾਊਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਕੂਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸਨ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨ ਸਨ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ।

ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਘਰ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਗਾਵਾਂ, ਮੱਝਾਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ ਆਦਿ ਲਈ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਨਦੀ ਸੀ। ਨਦੀ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣਾ ਸਿੱਖਦੇ ਸੀ। ਨਦੀ ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਦੇ ਹਾਰ ਜਾਓ ਤਦ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ। ਹਾਰ ਕੇ ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨਾ।

ਨਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਰੇਤ ਨਿਕਲਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ, ਅਨਿਲ ਅਤੇ ਵਿਜੈਪਾਲ ਅਕਸਰ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਏ ਰੇਤ ਵਿੱਚ

ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਘਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਕੀਆਂ ਵੀ ਬੇਡਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਬਚੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।

ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਰੇਤ ਪਾ ਕੇ ਘਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਕੌਸ਼ਲ ਮੇਰੀ ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਡੀ ਹੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਨਿੰਮ ਦਾ ਰੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੌਸ਼ਲ ਨੇ ਰੇਤ ਦੇ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਕ ਰੁੱਖ ਉਗਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਘਰੋਂ ਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹੀ ਘਰ ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਝੰਡਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਰੁੱਖ ਉਗਾਉਂਦੇ ਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਗਾਂ-ਮੱਝ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਹੀ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਢਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਦ ਵੀ

ਅਸੀਂ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਂਦੇ, ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖੇਡ
ਜ਼ਰੂਰ ਖੇਡਦੇ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਅਗੇ ਪੰਜ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ
ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੇ
ਪਰਛਾਵੇਂ ਹੇਠ ਵਿਚਰਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਮੈਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ
ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਛੇਵਾਂ
ਨੰਬਰ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਘਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ
ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ
ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਨ। ਇਕ-ਦੋ ਬਾਲਕ
ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਅੰਦਰ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ
ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨਗੇ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ
ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਲੇਕਿਨ ਕੁਦਰਤ
ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਜੋ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਤਾਂ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

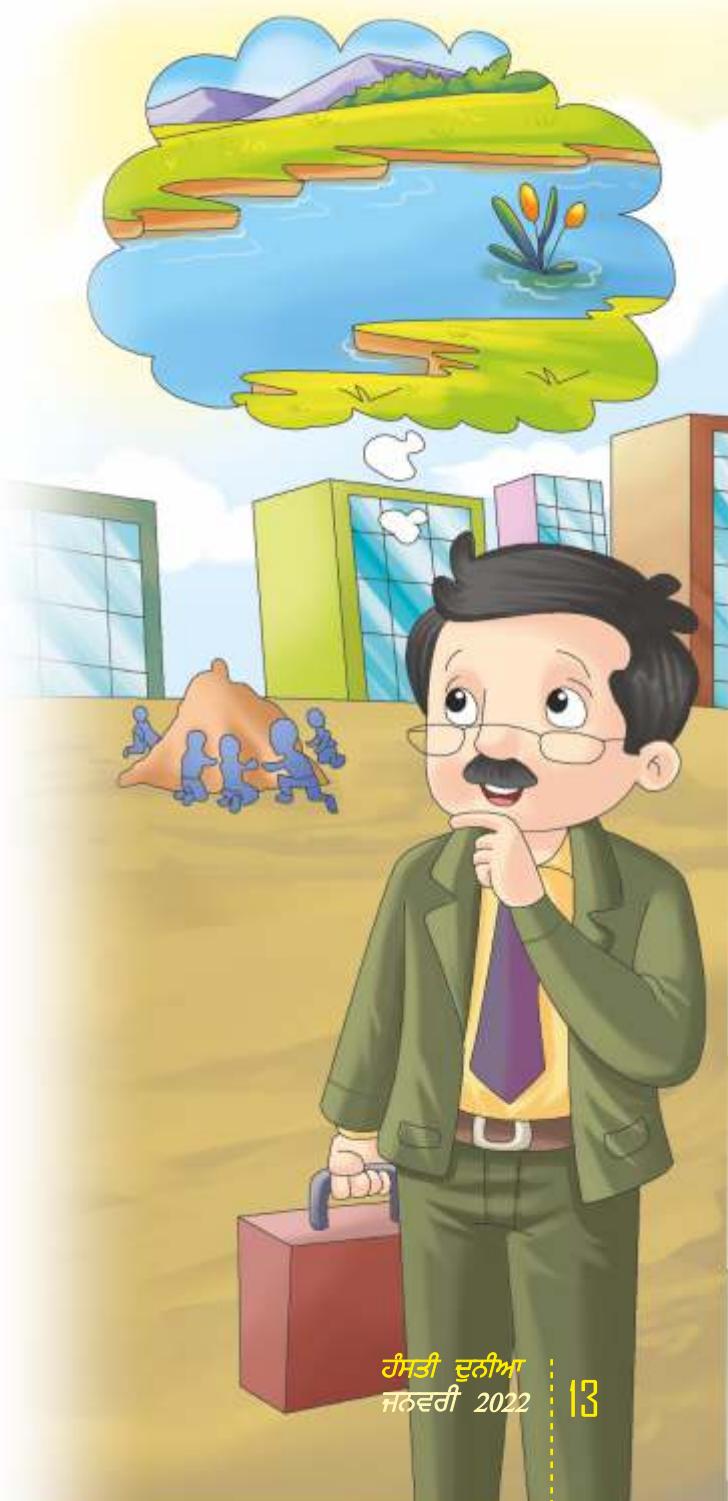
ਓ-ਹੋ! ਮੈਂ ਵੀ ਕੀ -ਕੀ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ? ਆ ਗਈ
ਨਾ ਉਮਰ ਵਿੱਚ, ਜਦ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਵੀ
ਯਾਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਚਪਨ ਦੇ ਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡ
ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੇ
ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਇਹ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਇਥੇ
ਨਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਨਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ
ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਨਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰੇਤ ਦੇ ਢੇਰ ਪਏ
ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਢੇਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡਾ ਖਜਾਨਾ

ਸੀ। ਮੌਕਾ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਮਾਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਬਚਾ ਕੇ
ਰੇਤ ਦੇ ਢੇਰ ਵੱਲ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

ਇਹ ਬਾਲਕ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾਰ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ
ਦੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਦੇਸਤੀ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਦੇਸਤੀ ਤਾਂ
ਰੇਤ ਦੇ ਢੇਰ ਨਾਲ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਾਰ
ਦੇ ਡਰ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ■

- ❖ ਮੱਕੜੀ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਗੰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ
ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਮਹੀਨ ਧਾਰਿਆਂ ਨਾਲ
ਆਪਣਾ ਜਾਲ ਬੁਣਦੀ ਹੈ।
- ❖ ਪਿੱਤਰ ਗੰਥ ਬਾਈਬਲ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਿੰਪੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਹੈ।
- ❖ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਅਲਾਊਦੀਨ ਖਿਲਚੀ ਨੇ
ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਵਸਥਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ।
- ❖ ਮੁਗਲਕਾਲ ਵਿੱਚ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰੀ
ਬਣ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆਏ ਸਨ।
- ❖ ਬੰਗਾਲ ਕਲਬ ਆਫ ਕਲਕਤਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ
ਸੰਨ 1827 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ।

□ ਦੀਪਾਂਸੂ ਜੈਨ

ਭੇਤ ਦੇ ਘਰੇ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਗਰ

ਮ੍ਰਿਤ ਪਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਚੰਗਾ-ਭਲਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਮੁੰਦਰ ਇਸ ਲਈ 'ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਗਰ' ਕਹਾਏਗਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਡੁੱਬ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ 'ਡੈਡ ਸੀ' (ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਗਰ) ਅੱਜਕਲ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਜ਼ਿੱਥੇ ਕਦੇ ਰਚਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਪੱਥਰਾਂ ਅਤੇ ਉਚੇ-ਉਚੇ ਟਿੱਲਿਆਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੁਣ ਪੰਜ ਸਿਤਾਰਾ ਹੋਟਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦਾ ਜਮਾਵੜਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਚਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ

ਮਤ-ਮਤਾਂਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣ ਦੀਆਂ ਗਾਥਾਵਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਹਨ। ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਲੂਣ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ' ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਲੂਣ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਟਨ ਹੈ।

ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਅਦਭੂਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੋਜਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਜੁੱਟੇ ਰਹੇ ਲੇਕਿਨ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। 1806 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਖੋਜ ਯਾਤਰਾ ਜਰਮਨ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਸੀਟਜਨ ਅਤੇ

ਕੋਸਟੀਜਨ ਤੇ ਮੁਸੀਬਤ ਬਣ ਕੇ ਆਈ ਅਤੇ ਭਿੰਕਰ ਪਲੇਗ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮਾ ਗਏ। 50 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਬਿਟੇਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਆਦਾਤਰ ਉਹਨਾਂ ਸਥਾਨਿਕ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਅੰਨੀਭਗਤੀ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਾਂ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਘੁੰਮਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਲੜੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਜਬਰਦਸਤ ਘਣੋਤਵ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੇ ਭੇਤ ਦੀ ਬਾਖੂਬੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਫਿਰ ਵੀ ਬਿਤਾਨੀ ਖੇਜਕਾਰ 'ਸਟੇਨਫੀਲਡ' ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਸਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਟ ਹੋਏ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਨਾਲ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਘੁਲਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦੀ ਲੂਣ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਗਈ। 'ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਗਰ' ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਝਰਨਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਈਲਾਜ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਜੀਬੇ-ਗਰੀਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਇਸ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਵੀ ਛੁੱਬੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਖੰਡਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਇਥੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਨਗਰ ਪੱਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੇ ਕਾਫੀ ਮੱਤਭੇਦ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਜੇਨੋਸਿਸ' ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ 'ਸਟ੍ਰੋਥੋਨ' ਵਰਗੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਤੇਰਾਂ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਧਾਰਮਿਕ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਈਸਾਈ ਧਰਮੀਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਅਕਸਰ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਆਪ ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਅਤੇ ਚਮਕਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਝਿਲਮਿਲਾਉਂਦਾ ਅਕਸ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸਰਧਾ ਨਾਲ, ਰੋਗੀ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਸੈਲਾਨੀ ਇਸ ਦੇ ਜਲ ਤੇ ਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਪਸਾਰੇ ਸੂਰਜ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਣਗੇ।

□ ਨਰੇਸ਼ ਆਹੂਜਾ

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਚਨਾ...

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੀ,
ਚਾਹੇ ਨਰ ਹੈ ਜਾਂ ਹੈ ਨਾਰੀ।
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਦੋਵੇਂ,
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਿਆਰੀ।

ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾ ਰਹੇ,
ਪੂਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ।
ਤੁਲਨਾ ਕਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸ ਦੀ ਕਰਨੀ,
ਹਰ ਸੂਰਤ ਹੀ ਹੈ ਜਦ ਪਿਆਰੀ।

ਪਿਆਰ ਕਰੀਏ, ਸਨਮਾਨ ਕਰੀਏ ਅਸੀਂ,
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਜਾਈਏ ਵਾਰੀ।
ਦੋਵੇਂ ਜਦ ਮਿਲ ਕੇ ਹਨ ਚੱਲਦੇ,
ਹੁੰਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਠ ਨਿਆਰੀ।

ਸਭ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਦਿੱਸੇ,
ਹੁਣ ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਿਆਰੀ।
ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਲੀਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਜਾਣੇ,
ਕਰੀਏ ਧੰਨਵਾਦ ਤੇ ਰਹੀਏ ਆਭਾਰੀ।

ਪਰ ਯਾਦ ਰਹੇ 'ਨਰੇਸ਼' ਸਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ,
ਚਾਹੇ ਨਰ ਹਾਂ ਚਾਹੇ ਨਾਰੀ।
ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੀ,
ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ।

ਗਾਸਾ ਬੇਡਾ

- ਵਿਦਿਆਰਥੀ : (ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ) ਸਗ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਆ ਗਿਆ।
 ਅਧਿਆਪਕ : ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ! ਕੁੱਝ ਲਿਖ ਕੇ ਦੱਸ (ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੁੱਝ ਲਿਖਿਆ।)
 ਅਧਿਆਪਕ : ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ? ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣ।
 ਵਿਦਿਆਰਥੀ : ਸਗ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਸਿਖਿਆ ਹਾਂ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਨਹੀਂ।
- ਮੌਨੂੰ : (ਪਿੰਕੀ ਨੂੰ) ਤੂੰ ਜੋ ਨਿਊਜ਼ਪੋਪਰ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਉਲਟਾ ਹੈ।
 ਪਿੰਕੀ : ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਬੋੜੇ ਰਹੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਛੋਟੇ ਵੇਖ ਰਹੀ ਹਾਂ।
- ਧੰਨੂ ਜੀ ਦਾ ਨੈਕਰ ਇਕਦਮ ਗਵਾਰ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਧੰਨੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ -
 ਤੂੰ ਸਭਿਆਤਾ ਸਿਖਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ 'ਜੀ' ਲਗਾਇਆ ਕਰ।
 ਬੋੜੇ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਨੈਕਰ ਦੌੜ ਕੇ ਧੰਨੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ -
 ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਜੀ! ਬਾਹਰ ਕੁੱਤੇ ਜੀ ਨੇ ਮੁਰਗੇ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ।
- ਪਾਪਾ : ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਤਰਹੂੰ ਅਤੇ ਵੱਟਾ ਆਪਣੇ ਬੰਗ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਸਕੂਲ ਕਿਉਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?
 ਬੇਟਾ : ਪਾਪਾ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਹਰ ਗੱਲ ਤੋਲੋ ਫਿਰ ਬੋਲੋ।
- ਅਮਿਤ : ਯਾਰ ਸੁਮਿਤਾ! ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਪੇਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਅੰਨਾ ਰੋਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ?
 ਸੁਮਿਤ : ਜੇਕਰ ਤੇਰਾ ਇੱਕ ਵੀ ਦੰਦ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਿਰ ਗੰਜਾ ਹੋਵੇ, ਤੇਰੇ ਪੈਰ ਅੰਨੇ ਛੱਟੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਿ ਤੂੰ ਖੜਾ ਵੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਉਪਰੋਂ ਤੂੰ ਕੁੱਝ ਵੀ ਕਹਿ ਨਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੇਣਾ ਆਏਗਾ।
- ਛੋਟੂ : (ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ) 'I don't know' ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
 ਭਰਾ : ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।
 ਛੋਟੂ : ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਐਸ਼ਟੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ?

-

ਅਵਿਨਾਸ

ਇੱਕ ਚਿੜੀਆਘਰ
ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਸੇਰ ਦੇ
ਪਿੰਜਰੇ ਕੋਲ ਖੜਾ ਸੀ।
ਪਾਪਾ : ਬੇਟਾ, ਸੇਰ ਤੋਂ
ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਓ।
ਬੇਟਾ : ਪਾਪਾ, ਆਪ
ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਮੈਂ
ਸੇਰ ਦਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ
ਵਿਗਾੜ੍ਹਗਾਂ।

ਇੱਕ ਬਾਂਦਰ ਰੁੱਖ ਤੇ ਚੜਿਆ ਤਾਂ ਉਪਰ ਬੈਠੇ
ਲੰਗੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ -

ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਚੜਿਆ?
ਬਾਂਦਰ : ਸੇਬ ਖਾਣ ਲਈ ਚੜਿਆ।
ਲੰਗੂਰ : ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਅੰਬ ਦਾ ਰੁੱਖ ਹੈ।
ਬਾਂਦਰ : ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਸੇਬ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਲ
ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ।

ਮਾਰਪੀਟ ਵਿੱਚ ਫੜੇ ਗਏ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ
ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਝਿੜਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ -

ਕਸਮ ਖਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਬਾਦ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਾਲ
ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਛੂਹੇਗਾ?
ਛੜਿਆ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਬੋਲਿਆ -
ਇਹ ਕਸਮ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਸਮ ਦੇ
ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਸਮ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।
ਥਾਣੇਦਾਰ : ਕਿਉਂ?
ਵਿਅਕਤੀ : ਹਜ਼ੂਰ ਮੇਰਾ ਪੇਸ਼ਾ ਨਾਈ ਦਾ ਹੈ।

- ਵਿਸਾਲ

ਸਿਕੋਰਟੀ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਇੰਟਰਵਿਊ
ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ?
ਗਾਰਡ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਣ ਜਵਾਬ
ਕਿਉਂ ਚੋਰ ਇੰਗਲੰਡ ਤੋਂ
ਆਉਣਗੇ?

ਰਾਮੂ ਇੱਕ ਦਰਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ।
ਰਾਮੂ : ਪੈਟ ਦੀ ਸਿਲਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੈ?
ਦਰਜੀ : 500 ਰੁਪਏ।
ਰਾਮੂ : ਅਤੇ ਨਿੱਕਰ ਦੀ?
ਦਰਜੀ : 200 ਰੁਪਏ।
ਰਾਮੂ : (ਕੁੱਝ ਦੇਰ ਸੋਚ ਕੇ) ਤਾਂ ਫਿਰ ਨਿੱਕਰ ਹੀ
ਸਿਲ ਦਿਉ, ਬਸ ਲੰਬਾਈ ਪੇਰਾਂ ਤੱਕ ਕਰ
ਦੇਣਾ।

ਰਿਕਸੇ ਵਾਲਾ :

ਆਈਏ ਸਾਹਿਬ!
ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ?
ਆਦਮੀ :
ਮੈਂ ਆਈਏ ਨਹੀਂ
ਬੀ.ਏ. ਹਾਂ।

ਰਾਮੂ ਨੇ ਬਸ ਵਿੱਚ ਦੇ ਟਿਕਟ ਲਏ।
ਕੰਡਕਟਰ : ਆਪ ਨੇ ਦੇ ਟਿਕਟ ਕਿਉਂ ਲਏ?
ਰਾਮੂ : ਇੱਕ ਗਵਾਚ ਗਈ ਤਾਂ ਦੂਸਰੀ
ਰਹੇਗੀ।
ਕੰਡਕਟਰ : ਜੇਕਰ ਦੂਸਰੀ ਗਵਾਚ ਗਈ ਤਾਂ?
ਰਾਮੂ : ਤਾਂ 'ਪਾਸ' ਕਦੋਂ ਕੰਮ ਆਏਗਾ।

- ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਾਡੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਤੀਕ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਸੂ ਬਾਬੁ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਾਨ
ਜਨ ਗਨ ਮਨ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ
ਦੰਦੇਮਾਤਰਮ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਕ
ਸਤਯਮੈਵ ਜਾਇਦੇ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਾਨ, ਗੀਤ, ਵਾਕ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡਾ ਤਿਰੰਗਾ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸ਼ਕਾਰ ਭਾਰਤ ਰਤਨ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਸੋਕ ਸਤੰਬ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡ ਹਾਕੀ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਛੁੱਲ ਕਮਲ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਦਰਾ ਰੁਪਿਆ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਛੀ ਮੌਰ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਿਠਾਈ ਜਲੇਬੀ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਲ ਅੰਬ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਦੀ ਗੰਗਾ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਤਸਵ

26 ਜਨਵਰੀ
ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ

2 ਅਕਤੂਬਰ
ਗਾਂਧੀ ਜੈਸ਼ੰਤੀ

15 ਅਗਸਤ
ਆਚਾਦੀ ਦਿਵਸ

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤਰੀ

(ਸਭ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ 'ਜਾਂ' ਅੱਖਰ ਤੇ ਖਤਮ
ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੈਨ ਜਾਂ ਪੈਸਿਲ ਉਠਾਉ ਅਤੇ
ਪ੍ਰਸ਼ਨਚਿੰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਤਰ ਲਿਖਦੇ ਜਾਓ।)

- 1) ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਪਾਨੀ ਸਿਮਲਾ ਹੈ?
- 2) ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
- 3) ਉਤੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ?
- 4) ਸੰਨ 1971 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹੜੇ ਨਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਇਆ?
- 5) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਝੂਲਾ ਪੁਲ "ਲਛਮਣ ਝੂਲਾ" ਕਿਹੜੇ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਹੈ?
- 6) ਰਜ਼ੀਆ ਸੁਲਤਾਨ ਕਿਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸੀ?
- 7) ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ 'ਨਾਰਥ ਈਸਟ ਫਰੰਟੀਅਰ ਏਜੰਸੀ' ਸੀ?
- 8) ਭਗਵਾਨ ਸਿਵ ਜੀ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਸਿਰ ਹਾਥੀ ਦਾ ਸੀ?
- 9) ਕਿਸ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇਲਗੂ ਹੈ?
- 10) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਿਕਨਿਕ ਸਥਾਨ ਚੰਬਾ ਤੇ ਡਲਹੌਜੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹਨ?
- 11) ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਸਦ ਦਾ ਨਾਂ 'ਜਾਤੀ ਸੰਸਦ' ਹੈ?
- 12) ਭੇਪਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਪਾਨੀ ਹੈ?
- 13) ਸਰਵਸੇਸ਼ਨ ਗਾਇਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਿਲਮ ਫੇਅਰ ਪੁਰਸਕਾਰ 1962 ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਅਨਾਜੀ' ਵਾਸਤੇ ਕਿਸ ਗਾਇਕ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ?
- 14) ਕਿਸ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 80 ਲੋਕਸਭਾ ਖੇਤਰ ਹਨ?
- 15) ਕਿਸ ਪਰਬਤ ਉੱਤੇ ਭਗਵਾਨ ਸਿਵ ਜੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

(ਸਹੀ ਉਤੱਤਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੰਨੇ ਤੇ ਵੇਖ)

ਕਿੱਟੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ - ਅਜੈ ਕਾਲੜਾ

ਕਿੱਟੀ ਅੱਜ ਮੌਸਮ ਕਿੰਨਾ ਵਧੀਆ
ਹੈ। ਚੱਲੋ ਘੁੰਮਣ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ।

ਹਾਂ, ਹਾਂ, ਚਲੋ ਚਿੰਟੂ ਅਤੇ ਮੌਲੀ
ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ

(Whale Shark)

Jਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਇਕ ਅਨੋਖੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਮੱਛੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਰਕ ਮੱਛੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਰਕ ਬੜੀ ਹਿੱਸਕ ਅਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਤਕ ਤੇ ਬੜੇ ਖਤਰਨਾਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਬੜੀ ਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਸਰਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ।

ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਗਰਮ ਸਾਗਰਾਂ ਦੀ ਮੱਛੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਰਮਖੰਡੀ ਸਾਗਰਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਸਾਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਹ ਨਿਊਯਾਰਕ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਅਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਸਾਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਥੇ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਾਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੜਾ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਦੋ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟੇ ਦੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਤੈਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਤੈਰ ਸਕੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਦੇ ਗੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਹਲਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਤੈਰਨ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤੈਰਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਤਹ ਤੇ ਪਈ ਧੁੱਪ ਸੇਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੱਛੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 15 ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 19 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤਾਂ 21 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਲੰਮੀ ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਲਗਭਗ 70 ਟਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਰੰਗ ਬੜਾ ਅਨੋਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਪਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਰੰਗ ਗ੍ਰੇ ਜਾਂ ਕੱਥਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੇਟ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਰੰਗ ਸਫੈਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸਫੈਦ ਜਾਂ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਧੱਬੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿੱਠ ਤੇ ਸਫੈਦ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ-ਬੜੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮੀਨਖੰਭ ਵੀ ਬੜੇ ਅਨੋਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਿੱਠ ਦੇ ਦੋ ਮੀਨਖੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸਮਾਨਾਤਰ ਆਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਦੇ ਮੀਨਖੰਭ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਦਾਤਰੀ ਵਰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੇ ਕੂਹਲੇ ਤੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮੀਨਖੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਆਮ ਸ਼ਾਰਕ ਮੱਛੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਬੇਲਨਾਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸ਼ਾਰਕਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਇਸ ਦੀ ਚਮੜੀ ਬੜੀ ਸਖਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੀ ਚਮੜੀ ਲਗਭਗ 15 ਮੈਟੀਮੀਟਰ ਮੌਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੀ ਪੂਛ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਬੜੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਰਚਨਾ ਆਮ ਸ਼ਾਰਕ ਮੱਛੀਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦਾ ਸਿਰ ਬਹੁਤ ਚੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ

ਬਹੁਤ ਛੋਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ 5 ਮੀਟਰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੈਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਸੈਂਕੜੇ ਦੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰੇਤੀ ਵਰਗੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸ਼ਾਰਕ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਵੇਲ ਦੇ ਵਾਂਗ ਭੋਜਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਬਾਸਕਿੰਗ ਸ਼ਾਰਕ ਦੇ ਵਾਂਗ ਗਲਫੜਾ ਤੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਨਦਾਰ ਛਾਣਨੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਇਹਨਾਂ ਗਲਫੜਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪਲੈਕਟਨ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਛਾਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭੋਜਨ ਪਲੈਕਟਨ ਦੇ ਜੀਵ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਹਨ। ਹਵੇਲ ਸਾਰਡਾਇਨ ਅਤੇ ਇੰਕੋਵੀ ਵਰਗੀਆਂ ਝੁੰਡ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਭੋਜਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੂੰਹ ਫੈਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਮੂੰਹ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੁਫਾ ਵਰਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਪਲੈਕਟਨ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ-

ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਪਾਣੀ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਲਫੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਲੈਕਟਨ ਦੇ ਜੀਵ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਗਰਦਨ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਅਤੇ ਗਲਫੜੇ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੇ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਤੋਂ ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਦੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਦੇ ਹਰੇਕ ਜਬੜੇ ਵਿੱਚ 310 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਇਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 15 ਲਾਈਨਾਂ ਤੱਕ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਹਵੇਲ ਸ਼ਾਰਕ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੌਰਦੇ ਹੋਏ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਹ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਲੰਬਵਤ ਖੜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰ ਸਾਗਰ ਦੀ ਸਤਹ ਵੱਲ ਅਤੇ ਪੁਛ ਤਲ ਵੱਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਲੰਬਵਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹਵੇਲ ਮੱਛੀ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਅਨੋਖੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

□ ਸਾਜਨ ਸਚਦੇਵਾ

ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਈਏ

ਆਉ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ,
ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਈਏ।
ਸਭ ਕੁਝ ਗਵਾਇਆ ਸਾਡੇ ਲਈ,
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਨੋ ਭੁਲਾਈਏ।

ਦੇ ਸੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਮਗਰੋਂ,
ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਅਜਾਦ ਹੋਏ ਹਾਂ।
ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿਵਾਈ ਅਜਾਦੀ,
ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਬਾਦ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਆਪਣੇ ਸੀਠੇ ਤੇ ਸਹਿ ਕੇ ਗੋਲੀ,
ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਢੰਗ ਦੱਸੋ।
ਗਾਜਗੁਰੂ, ਸੁਖਦੇਵ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ,
ਫਾਂਸੀ ਚੜਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਹੱਸੋ।

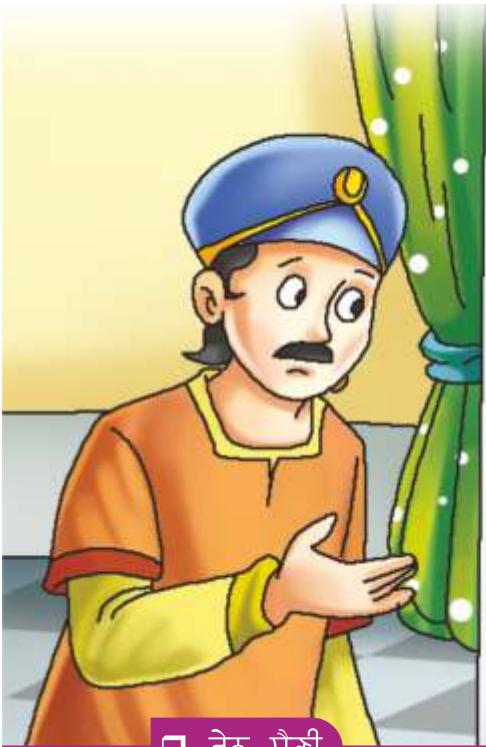
ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ, ਸਿੱਖ, ਈਸਾਈ,
ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹਾਂ ਇਕ ਹੀ ਜਾਨ।
ਰੋਸ਼ਨ ਕਰੀਏ ਨਾਮ ਦੇਸ਼ ਦਾ,
ਪੜ ਲਿਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਬਣੀਏ ਮਹਾਨ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ

- * ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਡਰਗਰਾਊਂਡ
ਫੈਨ 24 ਅਕਤੂਬਰ 1984 ਨੂੰ ਕਲਕਤਾ ਵਿਚ
ਚੱਲੀ ਸੀ।
- * ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1935
ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ।
- * ਦੱਖਣੀ ਅਫਗੀਕਾ ਦਾ ਵਿਟਰਨ ਪੰਛੀ ਬਾਘ
ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।
- * ਭਾਲਫਿਨ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਮੱਛੀ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ।
- * ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਦੂਰੀ
2,22,38,850 ਮੀਲ ਹੈ।
- * ਨਾਈਟਰਸ ਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਸੁੰਘਣ ਨਾਲ
ਆਦਮੀ ਕੇਵਲ ਹੱਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- * ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਗਤੀ 2,99,776 ਕਿਲੋਮੀਟਰ
ਪ੍ਰਤੀ ਸੌਕੰਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- * ਮਹਾਭਾਰਤ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ ਜੈਸਾਹਿਤਾ
ਸੀ।
- * ਮਾਰਚ 1877 ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਅੰਡਰਗਾਸਟਰੀ ਕ੍ਰਿਕੇਟ ਟੈਸਟ ਮੈਚ
ਇੰਗਲੰਡ ਅਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚਕਾਰ
ਬੇਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।
- * ਲਾਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਿਨ
ਨਹੀਂ ਹੈ।
- * ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਗਜ਼ੀ ਮੁਦਰਾ
ਦੀ ਖੋਜ ਚੀਨ ਵਿਚ 812 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਹੋਈ
ਸੀ।
- * ਇੰਗਲੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਲਿਖਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ
ਹੈ।
- * ਖੂਹੀਆਂ ਅਤੇ ਖੂਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ
ਬਰਤਨ ਨੂੰ ਡੇਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- * ਛੋਟੇ ਮੂੰਡਿਆਂ ਦੇ ਲੱਕ ਦੁਆਲੇ ਮਣਕੇ,
ਘੁੰਗਰੂ ਜਾਂ ਕੌਡੀਆਂ ਪਰੋ ਕੇ ਬੰਨੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ
ਦੇ ਧਾਰੇ ਨੂੰ ਤੜਾਗੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- * ਗਊਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਵੱਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- * ਰੇਸਮ ਦੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਟਾਸਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- * ਸਣ ਜਾਂ ਸੂਤ ਦੀ ਗੱਸੀ ਵੱਟਣ ਵਾਲੇ ਲੱਕੜ
ਦੇ ਬਣੇ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਢੇਰਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- * ਬਾਂਸ ਦੀ ਲੰਮੀ ਭਾਂਗ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ ਤੇ ਲੋਹੇ
ਦੀ ਤੇਜਧਾਰ ਫਾਲ ਨੂੰ ਗੰਡਾਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- * ਬੱਕਰੇ ਜਾਂ ਭੇਡ ਦੀ ਖੱਲ ਨੂੰ ਸਿਉਂ ਦੇ ਪਾਣੀ
ਭਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਮਸਕ ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ।

ਸੰਗ੍ਰਹਿਕਰਤਾ - ਭਾਰਤ ਭੁਸ਼ਣ ਸੁਕਲ

□ ਰੇਣੂ ਸੈਣੀ

ਸਭ ਤੋਂ ? ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਕੌਣ ?

ਵੀ ਰਨਗਰ ਵਿੱਚ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮਕ ਰਾਜਾ ਰਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਚੁਸਤੀ-ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ, "ਮਹਾਰਾਜ਼, ਮੈਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਅਪ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਯੋਗ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਚੁਣ ਲਉ।"

ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ, "ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਦੂਸਰਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।"

ਇਸ ਤੇ ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ, "ਮਹਾਰਾਜ਼, 'ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੇਗਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਾ ਦੇਵਾਂਗਾ।" ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਚੁਨਣ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ।

ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਏ ਅਨੇਕਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਜਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਇਕਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ, "ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਥਿਆ ਕਿਵੇਂ ਲਵੇਰੋ?"

ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ, "ਮਹਾਰਾਜ਼, ਮੈਂ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਾਂਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਸਮਝਦਾਰ, ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਨਿਸਚਿਤ ਦਿਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਜਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਪਤਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੋਲੇ, "ਮੈਂ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਾਂਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਰਾਜਾ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ।"

ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚਹਿਰ ਉਠੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਹੈ।

ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ, "ਵਿਦਵਾਨਜਨਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?" ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ, ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬੋਲਿਆ, ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਭੂੰਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੱਟਣ ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਚੀਕ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।" ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਦੇ ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ।

ਦੂਸਰਾ ਨੌਜਵਾਨ ਬੋਲਿਆ, "ਮਹਾਰਾਜ਼, ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਮੱਧਮੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

ਤੀਸਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬਿੱਛੂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਕੱਟਦਾ ਹੈ।'

ਚੌਥਾ ਨੌਜਵਾਨ ਬੋਲਿਆ, 'ਮਹਾਰਾਜਾ, ਸੱਪ ਦਾ ਕੱਟਿਆ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਉਹੀ ਹੋਇਆ।' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਲੇਕਿਨ ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਜਵਾਬ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ।

ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਪਹਿਗਵੇ ਤੋਂ ਸਧਾਰਣ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਝਲਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਪਤਸਿੰਘ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, 'ਹੁਣ ਤੱਕ ਤੂੰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਤੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?'।

ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, 'ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਇਕ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦੋ ਹੁੰਦੇ ਹਨ 'ਇੱਕ ਨਿੰਦਕ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਚਾਪਲੂਸ।'

ਇਹ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ ਮੁਦਰਾ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲੇ, 'ਭਲਾ ਇਹ ਦੌਵੇਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ?

ਇਸ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੋਲਿਆ, 'ਰਾਜਨ ਨਿੰਦਕ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿੰਦਾ, ਦਵੈਸ਼ ਰੂਪੀ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਝ ਕੱਟਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਤਿਲਿਮਿਲਾ ਉਠਦਾ ਹੈ।' ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਜਵਾਬ ਤੇ ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ, 'ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ।'

ਹੁਣ ਨੌਜਵਾਨ ਦੁਬਾਰਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਦੂਸਰਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਚਾਪਲੂਸ ਜੋ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿੰਠਾ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਅਪਣੇ ਔਗੁਣਾ ਨੂੰ ਗੁਣ ਸਮਝ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਨਸੇ ਵਿੱਚ ਚੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਪਲੂਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਚਾਪਲੂਸ ਪਸੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਅਜਿਹੇ ਉਦਾਹਰਣ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿੰਦਕ ਅਤੇ ਚਾਪਲੂਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ।' ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਸਹਿਤ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ।

ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਬੋਲੇ, 'ਮਹਾਰਾਜਾ, ਲਉ ਅੱਜ ਤੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ।'

ਲੇਖ : ਰਾਮਕੁਮਾਰ

ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਬੂਤਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ?

ਇਹ ਇੱਕ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ, ਅਣਪਛਾਤੀ ਥਾਂ ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਛੌਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਵੀ ਕਬੂਤਰ ਬਿਨਾ ਰਾਹ ਭੁਲੋ ਆਪਣੇ ਠਿਕਾਣੇ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕਬੂਤਰ ਦੇ ਇਸ ਗੁਣ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਬੂਤਰ ਤੋਂ ਪੱਤਰਵਾਹਕ ਦਾ ਕੰਮ ਲਏ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਾਚੀਨਕਾਲ ਵਿੱਚ ਜਦ ਸੰਚਾਰ ਵਿਵਸਥਾ ਐਨੀ ਵਿਕਸਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਬੂਤਰ ਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ਵਾਹਕ ਦਾ ਕਾਰਜ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਕਬੂਤਰ ਦੇ ਜਿਸਮ ਵਿੱਚ ਸੂਖਸ਼ਮ ਕੈਮਰੇ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਮੀਟਰ ਫਿਟ ਕਰਕੇ ਜਾਮੂਸੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ।

ਅਜ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਪਸੂ-ਪੰਛੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੋਜੀ ਇਸ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਆਖਿਰ ਕਬੂਤਰ ਦੇ ਹਰ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਇਸ ਅਨੋਖੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਰਾਜ ਕੀ

ਹੈ? ਡੂੰਘੀਆਂ ਥੋੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਦ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਤਾਂ ਕੱਢ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਬੂਤਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਗਿਆਨ ਦੇ ਲਈ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਚੜਨ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਛੁੱਧਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ ਸਮਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਖੋਜੀਆਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਬੱਦਲ ਛਾਏ ਹੋਣ, ਰਾਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣਵਾਲੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਛੁਪ ਜਾਣ ਤੇ ਕਬੂਤਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਗਣਿਤ ਗੜਬੜਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦੀ ਖੋਜ ਹਾਲਾਂ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਕਬੂਤਰ ਦਾ ਕੰਪਤੀ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮਪੂਰਵਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਬੂਤਰ ਇੱਕ ਘਰੇਲੂ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 'ਘਰ ਪ੍ਰੇਮ' ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਠਿਕਾਣੇ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਖੋਜਕਰਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਾਣੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਭਟਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੇ ਇਸ ਪੰਛੀ ਅੰਦਰ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣ ਸਮਰੱਥਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨਕਾਲ ਵਿੱਚ ਕਬੂਤਰ ਭੋਜਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਭੁਮਧ ਸਾਗਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੀਲਾਂ ਦੂਰ ਤੱਕ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਬਿਨਾ ਭਟਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਕੁੱਝ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਬੂਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮਾਨਵੀ ਗੁਣ ਮਿਲਦੇ। ਪਸੂ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਚਾਰਲਸ ਵਾਲਕਟ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬੂਤਰ ਰਾਹ ਲੱਭਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪੰਛੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਅਨੋਖੀ ਯਾਦ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ, ਜੋ ਐਨੇ ਲੰਮੇ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੀ ਕਰਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛਲੇ ਢਾਈ ਦਸਤਕ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇੱਕ 'ਕਬੂਤਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ' ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪੰਛੀ ਦੇ ਅਸਧਾਰਣ ਗੁਣਾਂ, ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਡੂੰਘਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਕਬੂਤਰਾਂ ਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਰਾਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਭਟਕਾਉਣ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਸਾਰੇ ਕਬੂਤਰ ਅਖੀਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ

ਸਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤੰਤਰ ਦੇ ਉਤੰਤਰ

1) ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	8) ਗਲੋਸ਼
2) ਰਘੂਵੰਸ	9) ਅੰਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
3) ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	10) ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
4) ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼	11) ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼
5) ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼	12) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
6) ਇਲਤੂਤਮਿਸ਼	13) ਮੁਕੋਸ਼
7) ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	14) ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
	15) ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ

ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫਿਰ ਸਵਾਲੀਆਂ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਖੋਜ ਕਰਨ ਕਿ ਇਸ ਚਮਤਕਾਰਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਰਾਜ ਆਖਿਰ ਕੀ ਹੈ?

ਕਬੂਤਰ ਦੀ ਇਸ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਤੈਅ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਰਚਨਾ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਅਧਿਐਨ ਵੀ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਟਲੀ ਦੇ ਕੁੱਝ ਖੋਜੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬੂਤਰ ਰਾਹੀਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਤੱਥ ਹਾਲਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਹੈ।

ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਛੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਿ: ਵਾਲਕੋਟ ਨੇ ਕਬੂਤਰ ਦੀ ਅੱਖ ਦੇ ਗੱਡੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਟਿਸ਼ੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਤਰ ਇੱਕ ਵਰਗ ਮੀ.ਮੀ. ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਹ-ਤੱਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਰਾਸਾਇਣਕ ਸੰਰਚਨਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਇਹ ਲੋਹ-ਤੱਤ ਉਥੇ ਮੈਗਨੇਟਾਈਟ ਜਾਂ ਲੋਹ-ਸਟੋਨ ਨਾਮਕ ਖਣਿੱਜ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਚੁੰਬਕੀ ਪਦਾਰਥ ਹੈ। 'ਬੋਸਟਨ ਸੰਡੇ ਗਲੋਬ' ਨਾਮਕ ਪਤ੍ਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹਾਲਾਂ ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਚੁੰਬਕੀ ਟਿਸ਼ੂ ਅਤੇ ਕਬੂਤਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਤੰਤ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਖੋਜ ਲਈ ਇੱਕ ਸੂਤਰ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਉ! ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕਬੂਤਰ ਦੀ ਇਸ ਅਦਭੂਤ ਰਹੱਸਮਈ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਜਾਣ ਸਕਾਂਗਾ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਹਾਣੀ : ਜਤਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ

ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ

Hਮਰਾਟ ਅਸੋਕ ਜਿਸ ਮੌਰਯ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਮੌਰਯ ਵੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ। ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਰਾਟ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਿੱਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਤਰ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਾ ਸੀ। ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਮੌਰਯ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਮੁਰਾ, ਦਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਖੁਦ ਚਰਵਾਹੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਹੋਣਹਾਰ ਬਿਰਵਾਨ ਕੇ ਚਿਕਨੇ ਚਿਕਨੇ ਪਾਤਾ।' ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਮੌਰਯ ਤੇ ਠੀਕ ਛੁੱਕਦੀ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਗੁਣ ਸਨ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਚਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਲਕ ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਚਰਵਾਹੇ ਵੀ ਸਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਉਚੇ ਟਿੱਲੇ ਤੇ ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਬੈਠਾ

ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਕੀ ਚਰਵਾਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੈਨਾਪਤੀ ਆਦਿ ਬਣਾ ਕੇ ਰਾਜਦਰਬਾਰ ਲਗਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਚਰਵਾਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਫਰਿਆਦੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਾਲਕ ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਵਾਂਗ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਲਕ ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਸਾਰੇ ਚਰਵਾਹਿਆਂ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਰੋਜ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਜਦ ਖੇਡ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚਾਣਕਯ ਉਧਰੋਂ ਗੁਜਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਭ ਵੇਖ ਕੇ ਚਾਣਕਯ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ, ਉਹ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਲਕ ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਨੇ ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਵਾਂਗ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੁੱਛੀ।

ਚਾਣਕਯ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਰਾਜਨ! ਮੈਨੂੰ ਗਾਂ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਾਲਕ ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਨੇ ਰਾਜਾਰਿਸ਼ੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ

ਕਿਹਾ— ਹੇ ਬਾਹਮਣ! ਇਥੇ ਗਾਵਾਂ ਚਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਲੈ ਲਉ।

ਤਦੇ ਮੁਰਾ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੀ। ਚਾਣਕਯ ਤੋਂ ਬਾਲਕ ਦੀ
ਗਲਤੀ ਲਈ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਗਰੀਬੀ ਦੀ
ਹਾਲਤ ਦੱਸੀ।

ਚਾਣਕਯ ਨੇ ਕਿਹਾ— ਮੁਰਾ! ਤੇਰਾ ਬੇਟਾ ਬੜਾ
ਹੋਣਹਾਰ ਹੈ। ਤੂੰ ਪਰਸੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨੰਦ ਰਾਜਾ ਦੇ
ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ।

ਚਾਣਕਯ ਦੇ ਕਰੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੁਰਾ ਨਿਸਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੇ
ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ
ਆਵੰਤੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਢੂਠ ਰਾਜਾ ਲਈ ਤੌਹਡੇ ਵਜੋਂ
ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਸੇਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ
ਸੀ। ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਪਿੰਜਰਾ ਖੋਲੋ
ਸੇਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ
ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮੰਤਰੀ,
ਦਰਬਾਰੀ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਾ ਸੁੱਝਿਆ।

ਬਾਲਕ ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਅਚਾਨਕ ਕਹਿ ਉਠਿਆ,
ਮਹਾਰਾਜਾ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਇਸ ਸੇਰ ਨੂੰ ਪਿੰਜਰਾ
ਖੋਲੋ ਬਿਨਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਨੰਦ ਰਾਜਾ ਨੇ ਝਿੱਝਕ ਦਿੱਤਾ। ਤਦ ਚਾਣਕਯ ਨੇ
ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਉਸ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

“ਸੁਣੋ ਢੀਠ ਬਾਲਕ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ
ਸਫਲ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਧੜ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।” ਰਾਜਾ ਨੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਬਾਲਕ ਨੇ ਵੀ ਉਸੇ ਅੰਦੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ — ‘ਮਨਜ਼ੂਰ
ਹੈ’ ਅਤੇ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਅੱਗ ਅਤੇ ਸੁੱਕੀ ਘਾਹ ਮੰਗੀ। ਅੱਗ
ਮਿਲਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਘਾਹ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਕੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ
ਸੇਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਥੋੜੀ ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਸੇਰ
ਪਿਘਲ-ਪਿਘਲ ਕੇ ਡਿਗਣ ਲੱਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਰ ਮੌਮ ਦਾ
ਬਣਿਆ ਸੀ।

ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਾਲਕ ਦੀ ਬੁੱਧੀਮੱਤਾ ਤੇ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਕਰ
ਉਠੇ। ਤਦ ਚਾਣਕਯ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਉਸ
ਬਾਲਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਲੈਂਦੇ
ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜਨ ਲਈ ਤਕਸਿਲਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੀ
ਬਾਲਕ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਹਾਨ ਸਮਰਾਟ
ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਮੌਰਯ ਬਣਿਆ।

ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਪੇਪਰਾਂ ਚੋ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੇ ਬਿਨ ਨਾ

ਨਹੀਂ ਬਈ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਖੇਡਣ ਦੇ ਦਿਨ ਨਾ,
ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਪੇਪਰਾਂ ਚੋ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੇ ਬਿਨ ਨਾ।

ਪਾਪਾ ਅੱਗੇ ਫਿਲਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਣਾਂ ਨਾ।
ਮੰਮੀ ਦੀਆਂ ਝਿੜਕਾਂ ਵੀ ਸਹਿਣਾ ਪੈਣਾ ਨਾ।
ਛੱਡ ਕੇ ਬਹਾਨੇ ਸਭ ਪੈਨਸਿਲ ਜਾਂ ਪਿੰਨ ਨਾ।
ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਪੇਪਰਾਂ ਚੋ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੇ ਬਿਨ ਨਾ

ਮਨ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹਨ 'ਚ ਲਾ ਕੇ ਤੂੰ ਰੱਖਣਾ।
ਦੌਸਤਾਂ ਦੇ ਹੱਸੀ-ਠੱਠੇ ਕੋਲੋਂ ਜੇ ਤੂੰ ਬਚਣਾ।
ਸਭ ਕੁੱਝ ਸੌਖਾ ਕੁੱਝ ਲੱਗਣਾਂ ਕਠਿਨ ਨਾ।
ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਪੇਪਰਾਂ ਚੋ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੇ ਬਿਨ ਨਾ

ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡੋਂ ਫੌਨ ਆਉਣੇ ਵਧਾਈ ਦੇ।
ਮਾਮੇ ਨਾਲੇ ਚਾਚੇ ਤਾਏ ਦੀਦੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦੇ।
ਮੰਨ ਲੈ ਸੁਨੋਹਾ ਕਰ ਪੰਜ-ਚਾਰ-ਤਿੰਨ ਨਾ।
ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਪੇਪਰਾਂ ਚੋ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੇ ਬਿਨ ਨਾ

ਗੋਡੇ-ਗੋਡੇ ਚਾਅ ਹੋਣਾਂ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ ਤਾਈਂ।
ਚੁੱਕਣਗੇ “ਮਦਨ-ਗਾਣਾ” ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਈ-ਚਾਈ।
ਵਿਦਿਆ ਖਜਾਨਾ ਖੋ ਸਕੇ ਚੌਰ ਜਿੰਨ ਨਾ।
ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਪੇਪਰਾਂ ਚੋ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੇ ਬਿਨ ਨਾ

□ ਕਮਲ ਸੋਗਾਨੀ

ਮੂਰਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ

ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਬੜਾ ਸੌਂਕ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਮੂਰਤੀਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਣਾਈਆਂ ਕਈ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵੀ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰੇ, ਜੋ ਵੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਵੀ ਦੇਵੇ।

ਮੁੱਖਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਠੀਕ ਹੈ, ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਸੌਂਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਭਰਪੂਰ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾਏਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸੌਨੇ ਦੀ ਮੋਹਰਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ।

ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਭਰਪੂਰ ਮੂਰਤੀ ਤੇ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਇਨਾਮ ਵੇਖ ਕੇ ਕਈ ਮੂਰਤੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸੌਚਿਆ - ਅਖਰ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾਈ ਜਾਏ ਜਿਸ ਤੇ ਇਨਾਮ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਫਿਰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਇੱਕਠੇ ਹੋਏ। ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਦ ਸਾਰੇ ਮੂਰਤੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਮੂਰਤੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ।

ਫਿਰ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵੇਖਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ। ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਲੱਗਭਗ ਗਿਆਰਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ। ਹਰ ਮੂਰਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਦੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾਭਰਪੂਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਇਲਕ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਰਵੇਂ ਨੰਬਰ ਵਾਲੀ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਸ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਾਲ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਉਹ ਐਨੀ ਗੰਜੀ ਬਣੀ ਸੀ ਕਿ ਉਂਗਲੀਆਂ ਫਿਸਲ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਸਿਰ ਦੀ ਇਸ ਅਨੋਖੀ ਬਨਾਵਟ ਨੇ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਖੁਬਸੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਸਪਾਸ ਖੜੇ ਦਰਬਾਰੀ ਇੱਕ-ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ - ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁਧੀਮਾਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਖੁਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਜਦ ਰਾਜਾ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਇਸ ਅਜੀਬ ਬਨਾਵਟ ਦਾ ਕਾਰਣ ਉਸ ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਤੋਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ।

ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਬੋਲਿਆ - ਮਹਾਰਾਜਾ! ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਭਲਾ, ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ?

- ਹਾਂ, ਮਹਾਰਾਜਾ! ਸਮੇਂ ਦੀ। -ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਜੇਕਰ ਆਪ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਫੜਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਫੜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਤੋਂ ਫੜਨ ਦਾ

ਯਤਨ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਫੜ ਸਕੋਗੇ।

ਰਾਜਾ ਨੇ ਮੁੱਖਮੰਤਰੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ - 'ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ, ਆਖਰ ਇਹ ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਕਹਿਣਾ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?' ਹੁਣ ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਨੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ - ਠੀਕ ਇਹੀ ਹਾਲਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੁਜਰ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਦ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਭਾਲਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਮੂੰਹ ਦੀ ਹੀ ਖਾਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

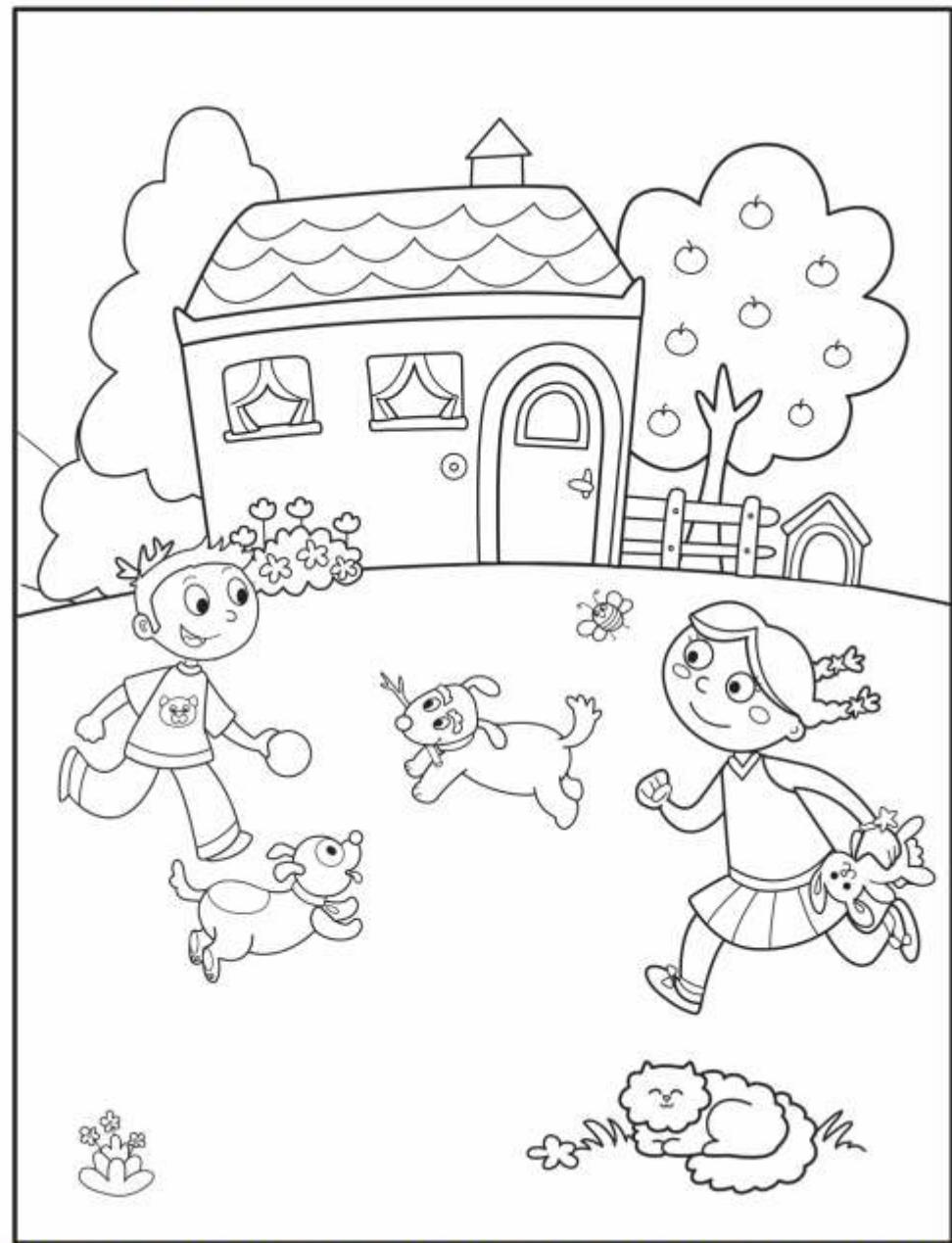
ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਬੋਧ ਹੋਇਆ। 'ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾਦਾਇਕ ਆਧੁਨਿਕ ਮੂਰਤੀ ਹੈ।'

ਫਿਰ ਰਾਜਾ ਨੇ ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ - ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮੂਰਤੀ ਮੈਂ ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਰੰਗ ਭਰਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਨਮ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਨੇ ਵਾਅਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸੌਨੇ ਦੀਆਂ ਮੌਹਰਾਂ ਦਾ ਇਨਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਹੀ ਬੈਠਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਵਾਇਆ ਤਾਂ ਕਿ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀ ਤੋਂ ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ।

ਹੰਗ ਭੁਰੇ

ਨਾਂ ਉਮਰ

ਪੂਰਾ ਪਤਾ

ਸਤੰਬਰ 2021 ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

► ਪਹਿਲਾ ਨੰ :

ਗੁਰਮੁਖ ਠੂਰ (ਉਮਰ 9 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ: ਗੁਮਟਾਲਾ,
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ: ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਪੰਜਾਬ)

► ਦੂਜਾ ਨੰ :

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਰਨ (ਉਮਰ 10 ਸਾਲ)
742, ਮੁਰਗੀ ਮੁਹੱਲਾ, ਬਟਾਲਾ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ: ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ (ਪੰਜਾਬ)

► ਤੀਜਾ ਨੰ :

ਏਕਤਾ (ਉਮਰ 7 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ: ਹਰੀ ਕੇ ਪਤਨ,
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ: ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਪੰਜਾਬ)

ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ -

ਕਿਰਨ ਬਾਲਾ (ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ),
ਰਜਨੀ ਰਾਣੀ (ਗਾਜੀਆਬਾਦ),
ਸਮਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ),
ਸਿਦਕ ਭਾਟੀਆ (ਦੇਰਾਹਾ),
ਜਸਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (ਬੋਹਾ),
ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ (ਭੈਰੋ ਮਾਜ਼ਰਾ),
ਹਰਸੂਲ (ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ),
ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਮਾਨਸ),
ਰਾਧਾ (ਜਗਰਾਉ),
ਹਰਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (ਕੁਰਾਲੀ),
ਅਰਸਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਤੁਪੇਵਾਲ),
ਪਰਵੀਨ ਕੌਰ (ਨਾਨਕ ਨਗਰੀ),
ਸਮੀਪਤਾ ਖਰਾਨਾ (ਜਲੰਧਰ),
ਸ਼ਬਦੀਪ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ),
ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ),
ਨਿਤਿਨ ਕੌਰ (ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ),
ਵੰਸਿਕਾ ਬੇਬੇ (ਬੁਢਲਾਡਾ),
ਸਹਿਜ ਬਾਂਸਲ (ਪਤੜਾ),
ਸੁਖਮੀਤ (ਸਰਦੂਲਗੜ),
ਪ੍ਰੇਰਨਾ (ਬੇਚੀ ਨਗਰ),
ਗੁਰਵਿੰਦਰ (ਜੀਰਾ)

ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ

ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਤੇ ਇਕ ਚਿੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਚਿੱਤਰ 'ਚ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਰੰਗ ਭਰ ਕੇ **25 ਫਰਵਰੀ 2022** ਤਕ ਸੰਪਾਦਕ, 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ', ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ, ਦਿੱਲੀ-9 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਚ ਭੇਜ ਦਿਉ।
ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' ਦੇ **ਮਾਰਚ 2022** ਅੰਕ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ।

15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਦਾਨਸ਼ੀਲਤਾ

ਇਕ ਵਾਰ ਦੇਵਰਾਜ ਇੰਦਰ ਦਾ ਪੁੰਜ ਅਤੇ ਐਸ਼ਵਰੀਆ ਘੱਟ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਇੰਦਰ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਪਤੀ ਦੀ ਸਰਣ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਦੇਵਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਪਤੀ ਬੋਲੇ - 'ਆਪ ਰਾਜਸ਼੍ਵੀ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਓ, ਉਹ ਹੀ ਐਸ਼ਵਰੀਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੱਸਣਗੇ।

ਇੰਦਰ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਭਿਖਾਰੀ ਦਾ ਭੇਸ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਰਾਜਸ਼੍ਵੀ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਕੋਲ। ਇੰਦਰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੋਲੇ - 'ਗੁਰੂਦੇਵ, ਐਸ਼ਵਰੀਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕੁਝ ਉਪਾਅ ਦੱਸੋ?'।

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਬੋਲੇ - 'ਨਿਮਰਤਾਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਹੀ ਸਾਰੇ ਐਸ਼ਵਰੀਆ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਚਰਿੱਤਰਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਵੈਭਵ ਕਦੇ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇੰਦਰਦੇਵ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ।

ਭਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਮਹਿਮਾਨ ਮੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਫਿਰ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਬੋਲੇ - 'ਕਦੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸਣਾ?' ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮਹਿਮਾਨ ਧਰਮ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪੁੰਛੀ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਚਲਦੇ ਵਕਤ ਇੰਦਰ ਨੇ ਰਾਜਸ਼੍ਵੀ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਤੋਂ ਹੀ 'ਨਿਮਰਤਾ' ਮੰਗ ਲਈ। ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਚਕ ਸਮਝ ਕੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਆਪਣੀ 'ਨਿਮਰਤਾ' ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਤੇਜਸਵੀ ਪੁੰਜ ਨਿਕਲੇ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਤੇਜ਼ ਪੁੰਜਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ - 'ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਕੌਣ ਹੋ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ?

ਇਕ ਪੁੰਜ ਨੇ ਉਤੱਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ - 'ਰਾਜਸ਼੍ਵੀ ਮੈਂ 'ਨਿਮਰਤਾ' ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਇਹ ਤਿੰਨ ਸਾਥੀ - ਧਰਮ, ਸੱਚ ਅਤੇ ਵੈਭਵ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।'

ਸਧਾਰਣ ਭਿਖਾਰੀ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਇੰਦਰ ਨੇ ਛਲਪੂਰਵਕ 'ਨਿਮਰਤਾ' ਮੰਗ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਪ ਨੂੰ ਧਰਮ, ਸੱਚ ਅਤੇ ਵੈਭਵ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣਾ ਪਏਗਾ।

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ 'ਨਿਮਰਤਾ' ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਜਗ ਵੀ ਢੁੱਖ ਜਾਂ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਇੱਕਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਫਿਰ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਨਾਰ

ਤ ਸੀ 'ਇੱਕ ਅਨਾਰ, ਸੌ ਬੀਮਾਰ' ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣੀ ਹੋਏਗੀ। ਉਹੀ ਅਨਾਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਲ-ਲਾਲ, ਖੱਟੇ-ਮਿੱਠੇ ਦਾਣੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਜੂਸ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਅਕਸਰ ਪੀਂਦੇ ਹੋਵੋਗੇ।

ਅਨਾਰ ਇੱਕ ਮੀਡੀਅਮ ਆਕਾਰ ਦਾ ਝਾੜੀਦਾਰ ਗੁੱਖ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਛੁੱਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 15 ਛੁੱਟ ਤੱਕ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਨਾਰ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਗਹਿਰੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਛੱਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਫਲ ਗੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੱਚਾ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਕਣ ਤੇ ਪੀਲੇ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਲ ਦਾ ਉਪਰੀ ਹਿੱਸਾ ਕਠੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇਜ਼ਨ ਤੇ ਅੰਦਰ ਗੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਪਟੇ ਚਮਕੀਲੇ ਬੀਜ਼ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਬੀਜ਼ ਹੀ ਖਾਯੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੀਜ਼ ਦਾ ਹੀ ਰਸ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਬੀਮਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਅਨਾਰ, ਰਾਮਬਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੁਖਾਰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੀਭ ਦਾ ਸੁਆਦ ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਹੀ : 'ਇੱਕ ਅਨਾਰ ਸੌ ਬੀਮਾਰ' ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਬਣੀ ਹੈ।

ਅਨਾਰ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 'ਦਾਡਿਮ' ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਨਾਰ, ਬੰਗਾਲੀ ਵਿੱਚ 'ਬੇਦਾਨਾ', ਗੁਜਰਾਤੀ ਵਿੱਚ 'ਦਾਡਮ', ਮਰਾਠੀ ਵਿੱਚ 'ਡਾਲਿਬ', ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਅਨਾਰ ਅਤੇ ਅੰਗੋਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 'ਪੋਮੇਗ੍ਰੇਨੇਟ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦਵਾਈ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੀ ਅਨਾਰ ਦੀ ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿੱਚ ਮਹਿਮਾ ਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿੱਚ ਅਨਾਰ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਭੋਜਨ, ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਖੂਨ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਬਲਵਰਧਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਅਨਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ ਦਾਣਿਆ ਵਿੱਚ 0.1 ਪ੍ਰਤੀਸਤ ਵਸਾ, 1.6 ਪ੍ਰਤੀਸਤ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, 14.5 ਪ੍ਰਤੀਸਤ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੇਟ, 16 ਮਿਲੀਗ੍ਰਾਮ ਵਿਟਾਮਿਨ ਬੀ ਅਤੇ ਸੀ, 78 ਪ੍ਰਤੀਸਤ ਜਲ ਅਤੇ 0.7 ਪ੍ਰਤੀਸਤ ਖਣਿੱਜ ਪਦਾਰਥ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਫਾਸਫੋਰਸ ਕੈਲਸੀਅਮ ਅਤੇ ਲੋਹ-ਤੱਤ ਵੀ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਾਰ ਖੱਟਾ ਅਤੇ ਸਿੱਠਾ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੱਟੇ ਅਨਾਰ ਦੇ ਛਿੱਲਕੇ ਦਾ ਰਸ, ਕਫ ਸਿਰਧ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਮਚ ਰੋਜ਼ ਪੀਣ ਨਾਲ ਖੰਘ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਠਾ ਅਨਾਰ ਖੂਨ ਵਧਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਖੂਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਲਡ ਕੈਂਸਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਰਸ ਉਪਯੋਗੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਨਾਰ ਦੇ ਗੁੱਦੇ ਅਤੇ ਛਿੱਲਕੇ ਚੂਸਣ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਦੇ ਛਾਲੇ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਨਾਰ ਦਾ ਰਸ ਪੇਟ ਦਾ ਦਰਦ, ਮਰੋੜ, ਦਸਤ ਦੇ ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਅਨਾਰ ਦੀ ਛਾਲ ਦਾ ਰਸ (ਅਰਕ) ਪੇਟ ਦੇ ਕੀਝਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨਾਰ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਕੇਸਰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਬੁਖਾਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਨਾਰ ਦੀ ਛਾਲ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਮੰਜਨ ਦੰਦ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧ ਘੱਟਦੀ ਹੈ। ਗਰਦੇ, ਆਂਤੜੀਆਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ, ਪਾਚਣ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗੜਬੜੀ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਰੋਗ ਦੇ ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨਾਰ ਦਾ ਸੇਵਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਤਿੰਨਗਾ ਉਚਾ ਲਹਿਰਾਏ

ਝੰਡਾ ਭਾਰਤ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰਾ, ਤਿੰਨਗਾ ਉਚਾ ਲਹਿਰਾਏ।
ਗੌਰਵ ਹੈ ਇਹ ਮਾਤਰਮੀ ਦੀ, ਜਗ ਵਿਚ ਸਾਨ ਵਧਾਏ।

ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰੰਗ ਕੇਸਰੀਆ,
ਰਣਵੀਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।
ਹੇਠਾਂ ਹਰਾ ਰੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ
ਅਮਨ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ।
ਵਿਚਕਾਰ ਉਜਲਾ ਰੰਗ ਸਫੇਦ
ਹਰ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਖ ਪਹੁੰਚਾਏ।

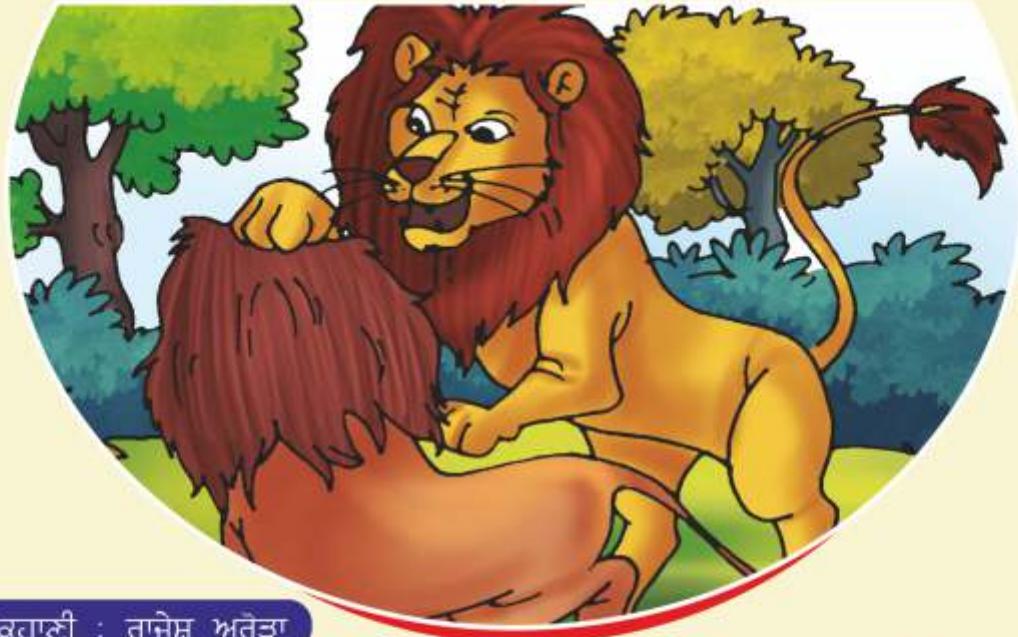
ਸਿਖਰਾਂ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ
ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਸੋਭਾ ਪਾਵੇ।
ਸਾਗਰ ਦੇ ਸੀਠੇ ਤੇ ਚਲਦੀਆਂ
ਬੇੜੀਆਂ ਤੇ ਲਹਿਰਾਵੇ।
ਜਿਉਂ ਲਹਿਰਾਵਣ ਤਿੰਨੇ ਸੰਨਾਵਾਂ
ਹਰ ਕੋਈ ਉੱਜ ਲਹਿਰਾਏ।

ਉਚਾ ਸਦਾ ਉਠਾਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ
ਝੁਕਣ ਜਗ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।
ਬੁਰੀ ਨਚਰ ਕਰੇ ਜੇ ਕੋਈ
ਸਬਕ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣਾ।
ਆਜਾਦੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤਿੰਨਗਾ।
ਉਚਾ ਉਠਦਾ ਜਾਏ।

ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ

- * ਅੱਜ ਇਨਸਾਨ ਅਸਹਿਨਸੀਲਤਾ, ਪ੍ਰਿਣਾ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੱਤਨ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
 - * ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੁਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜੀਊਣਾ ਪਵੇਗਾ।
 - * ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪਿਆਨ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸਰਵਸਕਤੀਮਾਨ ਨਿਰੰਕਾਰ-ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- (ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ)
- * ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇਗੀ।
- (ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ)
- * ਮਹਾਪੁਰਸ਼ੇ ! ਤੁਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।
- (ਸਹਿਨਸਾਹ ਬਾਬਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)
- * ਸਹਿਨਸੀਲਤਾ ਅਤੇ ਮਾਫ ਕਰਨਾ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੈ।
- (ਈਸਾ ਮਸੀਹ)
- * ਗਲਾਬ ਦੇ ਛੁੱਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਓ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰੀਧ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ।
- (ਸੁਆਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨਦ)
- * ਜਦ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਦੀ ਜਾਤ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ?
- (ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ)
- * ਜਿਸ ਕੋਲ ਸਬਰ ਹੈ ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 - * ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁੱਲ ਕੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਵੰਡਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ-ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪਿਆਰ ਵੰਡਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- (ਛੈਂਕਲਿਨ)
- * ਇਕਜੁਟ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਫਲਤਾ ਹੈ।
- ਹੇਨਰੀ ਫੋਰਡ
- * ਬਿਹਤਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ।
- ਓਲੀਵਰ ਗੋਲਡਸਮਿਥ
- * ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਜਿਆਂ ਤੇ ਨਾ ਥੋਪੋ।
- ਕੰਨਫੁਸ਼ਿਸ਼
- * ਜੋ ਅਭਿਮਾਨੀ ਅਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵੈਰੀ ਸਮਝ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।
 - * ਆਤਮਾ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਬੁਹਮਗਿਆਨ ਅਤੇ ਭਰਗਤੀ ਹੈ।
- (ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ)
- ਸੰਗ੍ਰਹਿਕਰਤਾ : ਡਿਪਲੋਮੀਤ ਰੰਧਾਵਾ

ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ : ਰਾਮੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ

ਸਿੰਘ

ਘਰਾਜ਼ ਦੇਵਵਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਬੜਾ ਘੁੰਮੰਡ ਸੀ। ਤਨ ਤੋਂ ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਬਲਵਾਨ ਸੀ, ਮਨ ਤੋਂ ਓਨਾ ਹੀ ਬਲਹੀਨ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਸ ਦੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮਾਮੂਲੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਹਾਵੀ ਸਨ। ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅਵਿਵਸਥਾ ਸੀ।

ਜੰਗਲ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਗਵਾਂਢੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਗੱਬਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੰਘਰਾਜ਼ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘਰਾਜ਼ ਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਭੱਜ ਨਿਕਲਿਆ।

ਉਸ ਨੇ ਦੂਰ ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਦੀ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਨ ਲਈ। ਇਸ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੁੱਢਾ ਤਪੱਸਵੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਉਸ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਲੁਕਿਆ ਰਿਹਾ।

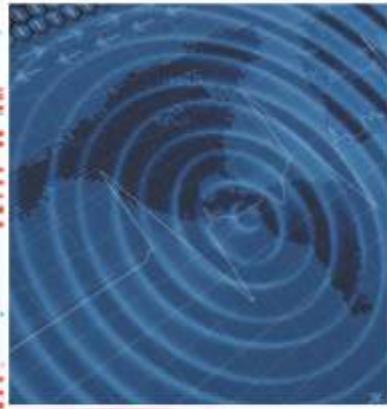
ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘਰਾਜ਼ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਰੋਣ ਲੱਗਾ। ਤਪੱਸਵੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - 'ਸਿੰਘਰਾਜ਼! ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਤੂੰ ਰੋ ਕਿਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ?' ਸਿੰਘਰਾਜ਼ ਬੋਲਿਆ - 'ਮਹਾਤਮਾ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਤਰ-ਭੂਮੀ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਾਤਰਭੂਮੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹ, ਜਲ, ਫਲ, ਫੁੱਲ, ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਗੰਧਿਤ ਹਵਾ

ਸਦਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਮਾਤਰ-ਭੂਮੀ ਦਾ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤਰ-ਭੂਮੀ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਲੋਕਿਨ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਮੈਂ ਹਾਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ।

ਤਪੱਸਵੀ ਰਾਜਾ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਬੋਲਿਆ - 'ਰਾਜਨਾ! ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ (ਆਤਮ-ਬਲ) ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਨਾ! ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਪਾਰ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਜਗਾਓ ਅਤੇ ਵਧਾਓ। ਤਦ ਸਮਝ ਸਕੋਗੇ ਕਿ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਮੂਲੀ ਅਤੇ ਤੁੱਛ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਤੂੰ ਘੁੰਮੰਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।'

ਤਪੱਸਵੀ ਦੀ ਤੇਜਸਵੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘਰਾਜ਼ ਦਹਾੜ ਉਠਿਆ। ਆਕਾਸ਼ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ? ਸਿੰਘਰਾਜ਼ ਨੇ ਗੱਬਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਿੰਕਰ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਗੱਬਰ ਸਿੰਘ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਦੇਵਵਨ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ - ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਤਮਿਕ-ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਾਨਵਰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ ਭੂਚਾਲ ਦੀ ਆਹਾਰ

□ ਕਿਰਣ ਬਾਲਾ

ਕ ਦਰਤੀ ਪ੍ਰਕੋਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿੰਕਰ ਪ੍ਰਕੋਪ ਭੂਚਾਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਕੰਬ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਚਾਹੇ ਜਿੰਨੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਲੇਕਿਨ ਭੂਚਾਲ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਨਾ ਹਾਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੱਗਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੂਚਾਲ ਦੀ ਆਹਾਰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਟੋਡ ਡੱਡੂਆਂ ਨੂੰ ਭੂਚਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੱਗਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਇੱਟਲੀ ਦੇ ਲਾਕਿਲਾ ਸਹਿਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਭੂਚਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਜਦ ਸਾਰੇ ਟੋਡ ਭੂਚਾਲ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਲਾਇਨ (ਨੱਠ ਗਏ) ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਤਦ ਹੋਇਆ, ਜਦਕਿ ਭੂਚਾਲ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ 74 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਸੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਭੂਚਾਲ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਬਦਲਾਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਇੱਕ ਕਠਿਨ ਕੰਮ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭੂਚਾਲ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

ਪਾਲਤੂ ਪਸੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਤੇ ਭੂਚਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਅਧਿਐਨ ਕੁੱਝ ਹੱਦ ਤਕ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੱਛਲੀਆਂ, ਚੂਹੇ, ਸੱਪ ਆਦਿ ਭੂਚਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਬਦਲਾਵ ਭੂਚਾਲ ਦੇ ਕਈ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਭੂਚਾਲ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਧਿਐਨ ਵੀ ਸੰਯੋਗ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਸਰੀ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੌਜਾਵੇ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ 28 ਜੂਨ 1992 ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁਤ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਭੂਚਾਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਦਲ ਰੇਗਿਸਤਾਨੀ ਕੀੜੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ 7.4 ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਾਲੇ ਭੂਚਾਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੀੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

□ ਕਮਲ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ

ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਬੱਚੇ

ਮਹਿਕਦੇ ਛੁੱਲ ਚਹਿਕਦੇ ਬੱਚੇ,
ਦਿਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਪੂਰੇ ਸੱਚੇ।
ਭੇਦ ਨਾ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ,
ਹੁੰਦੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮਨ ਦੇ ਕੱਚੇ।

ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅਤੇ ਇਬਾਦਤ ਪੂੰਜੀ,
ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਲਕਾਰੀ ਗੂੰਜੀ।
ਵਿੱਦਿਆ ਮੰਦਿਰ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸੱਜਦੇ,
ਕਿਆਰੀ ਦੇ ਇਹ ਛੁੱਲ ਹਨ ਬੱਚੇ।

ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਝੂਠੇ ਨਹੀਂ ਹਨ,
ਦਗਾਬਾਜ਼ ਦੇ ਠੁੱਡੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।
ਹਰਿਆਲੀ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਹੈ,
ਵਾਤਾਵਰਣ ਪਾਵਨ ਵਿੱਚ ਪਲਦੇ।

ਦਾਦਾ ਜੀ

ਚਿੱਠੀਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਅਜੈ ਕਾਲੜਾ

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ 'ਬਾਪੁ' ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਬਾਂਦਰ ਵੀ ਸਨ। ਉਹ ਬਾਂਦਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਕਿਵੇਂ ਆਏ?

ਨਹੀਂ ਦਾਦਾ ਜੀ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ?

ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਿੰਨ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਚੀਨ ਦੇ ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਆਏ।

ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਉਸ ਖਿੱਡੋਣੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਕੌਲ ਰੱਖਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਨ ਵੀ ਰੱਖਦੇ। ਜੋ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਉਸ ਖਿੱਡੋਣੇ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬੜੇ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫਿਲਾ - ਆਪ ਇਸ ਸਧਾਰਣ ਜਿਹੇ ਖਿੱਡੋਣੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਾਦਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਣਾ।

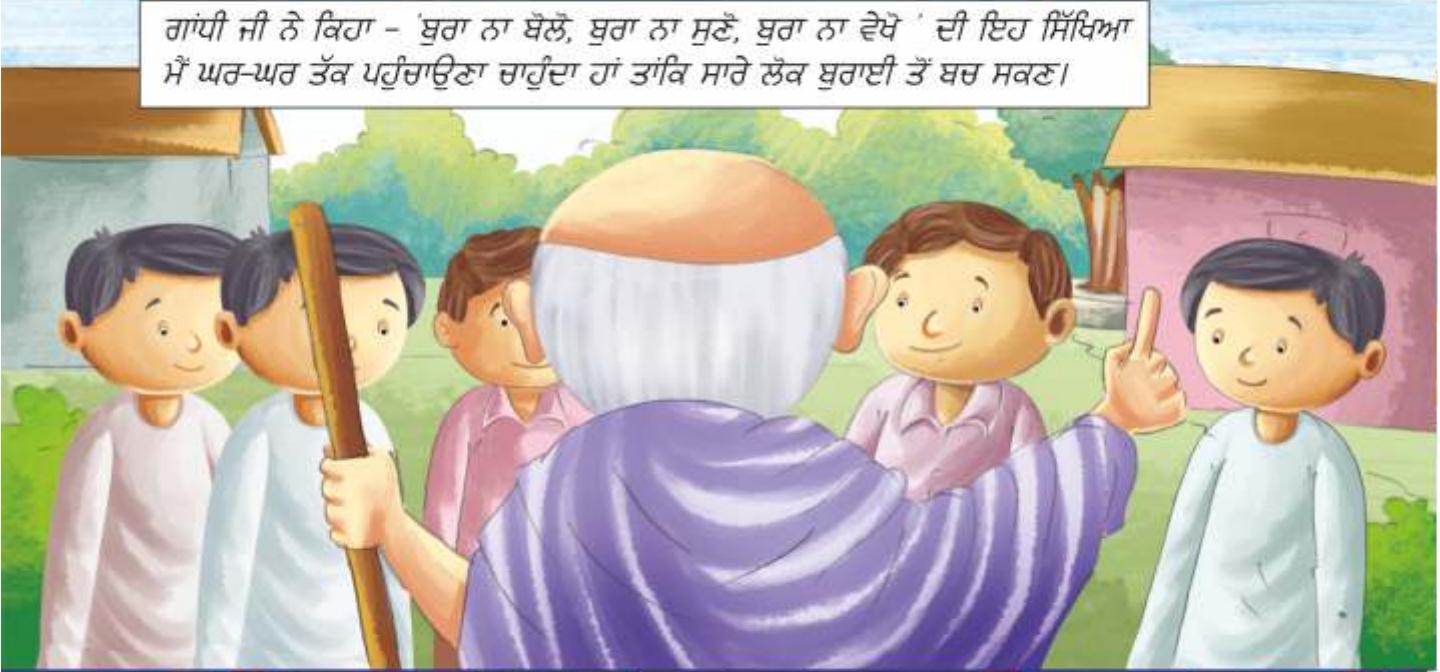
ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਬੋਲੇ - 'ਇਹ ਕੋਈ ਸਧਾਰਣ ਖਿੱਡੋਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਬਾਂਦਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਸਾਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵੇਖੋ, ਇਹ ਬਾਂਦਰ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਬੁਰਾ ਨਾ ਵੇਖੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਿਜਾਰੂ ਬਾਂਦਰ ਹੈ।'

ਦੂਸਰਾ ਬਾਂਦਰ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਨ
ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਹ ਸਿਖਾਉਂਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਬੁਰਾ ਨਾ ਸੁਣੋ। ਇਸ ਦਾ
ਨਾਮ ਕਿਵਾਜ਼ਾਰੂ ਬਾਂਦਰ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ ਬਾਂਦਰ ਜਿਸ ਨੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਹੱਥ
ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਕਦੇ ਬੁਰਾ ਨਾ ਬੋਲੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ
ਨਾਮ ਇਵਾਜ਼ਾਰੂ ਬਾਂਦਰ ਹੈ।

ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ - 'ਬੁਰਾ ਨਾ ਬੋਲੋ, ਬੁਰਾ ਨਾ ਸੁਣੋ, ਬੁਰਾ ਨਾ ਵੇਖੋ' ਦੀ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ
ਮੌਜੂਦਾ ਘਰ-ਘਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬੁਰਾਈ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਣਾ।

ਓਹਾਂ! ਤਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬੋਲਦੇ ਹਨ -
ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬਾਂਦਰਾ।

ਹਾਂ ਬੱਚਿਓ! ਅਸੀਂ ਵੀ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ
ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀਏ ਤਾਂ ਬੁਰਾਈ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ
ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਰਖ

ਦੋਹਾਂ ਚਿਤੱਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 10 ਅੰਤਰ ਲੱਭੋ!

Nirankari Radio

radio.nirankari.org
24x7

KIDS DIVINE
ok ruhani muskaan

kids.nirankari.org
Catch the latest episode
on **23rd** of every month

NEWS DIVINE

www.nirankari.org
Catch the latest episode
on **10th** of every month

SOUL VIBES

radio.nirankari.org
Catch the latest episode
on **Last Friday** of every month

Blakti Sangeet

radio.nirankari.org
Catch the latest episode
on **20th** of every month

Voice DIVINE

radio.nirankari.org
Catch the latest episode
on **1st & 16th** of every month

Video & Audio Webcasts on www.nirankari.org - Every month

SANT NIRANKARI MISSION

Registered with the
Registrar of Newspaper
For India Under RNI No. 32345/1977

: Delhi Postal Regd. No. DL (N)/137/2021-2023
: Licence No. U (DN)-60/2021-23
: Licenced to post without Pre-payment

ਸੰਤ ਨਿਰਕਾਰੀ ਮੰਡਲ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ

ਪੱਤਰ-ਪੱਤਰਕਾਵਾਂ

ਸੰਤ ਨਿਰਕਾਰੀ

ਏਕ ਨੱਬਰ

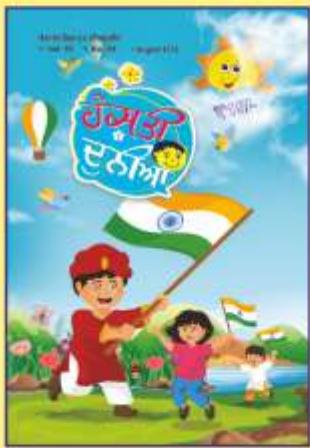
ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

- ❖ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ 'ਸੰਤ ਨਿਰਕਾਰੀ' ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮਾਸਿਕ ਪੜ੍ਹਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਵਚਨ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲ ਭਰਪੂਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ❖ ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜਾ ਅਖਬਾਰ 'ਏਕ ਨਜ਼ਰ' ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦੇਵੀ ਵਚਨ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਚਾਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਛੱਪਣ ਵਾਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੋਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਬਾਲ ਮਾਸਿਕ 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' ਵਿਚ ਰੋਚਕ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਗਿਆਨ-ਵਰਧਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਲੇਖ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਥਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰ-ਪੱਤਰਕਾਵਾਂ ਦੀ ਮੰਬਰਾਂ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:-

Tel. : 011-47660200 (Extn. : 862) | Email : Patrika@nirankari.org

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸੂਚਨਾ

- ❖ ਕੀ ਆਪਣੂੰ ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ (ਪੰਜਾਬੀ) ਮਾਸਿਕ, ਪੜ੍ਹਕਾ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ?
- ❖ ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿਭਾਗ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 23 ਤਾਰੀਕ ਨੂੰ Dispatch (ਡਿਸਪੈਚ) ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤਕ ਵੀ ਆਪਣੂੰ ਇਹ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ –
 1. ਅਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਢਾਕਖਾਨੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।
 2. ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਫੇਨ ਨੰਬਰ 011-47660200 (Extn. : 862) OR Help Line No. 011-47660360 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰੋ, ਤਾਂਕਿ ਆਪਣੂੰ ਉਸਦੀ ਦੂਜੀ ਕਾਪੀ ਭਿਜਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ

- ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਪਾਦਕ,
ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿਭਾਗ, ਸੰਤ ਨਿਰਕਾਰੀ ਮੰਡਲ,
ਨਿਰਕਾਰੀ ਕੰਪੈਲਕਸ, ਬੁਰਾੜੀ ਰੋਡ, ਦਿੱਲੀ-110009